ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 449
Субота, 6 август 1960 г.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

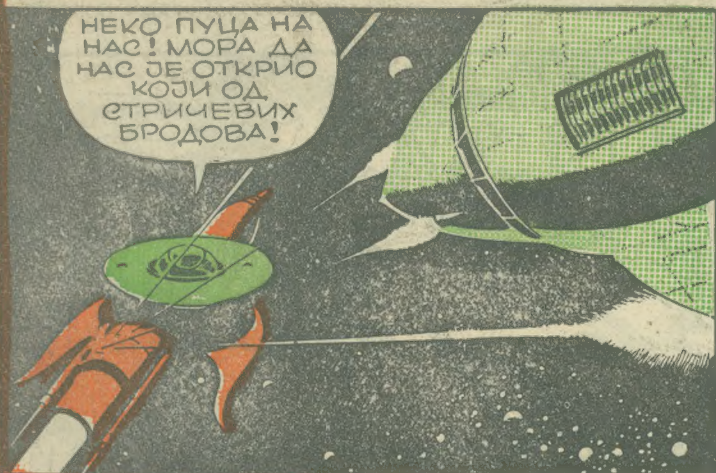

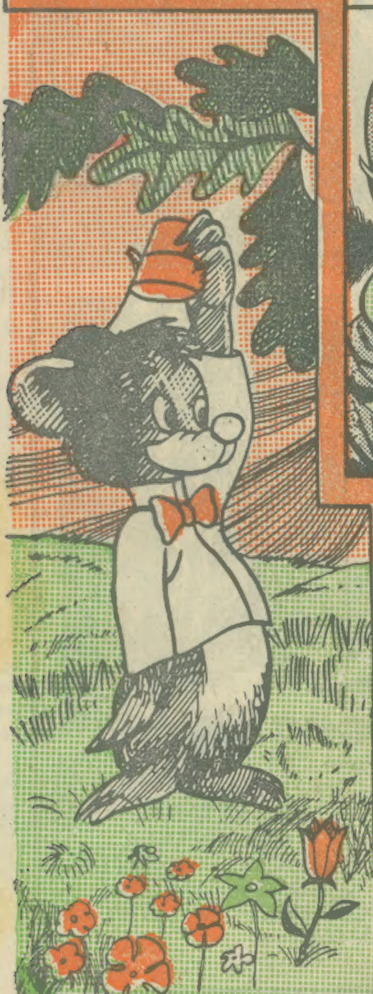

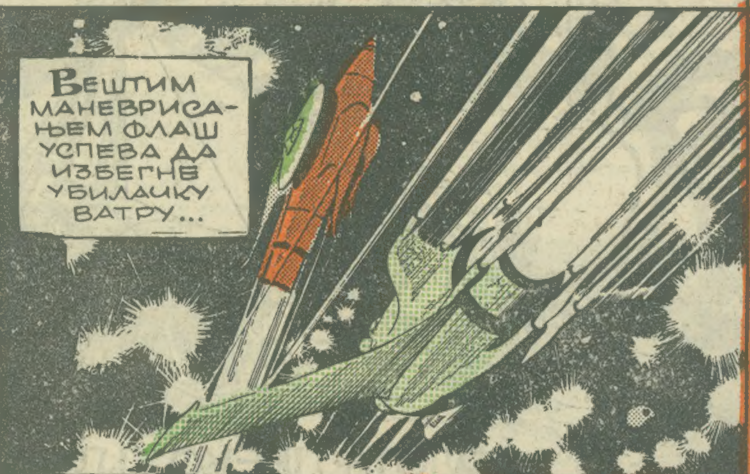

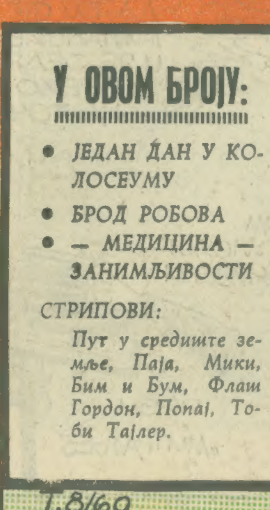

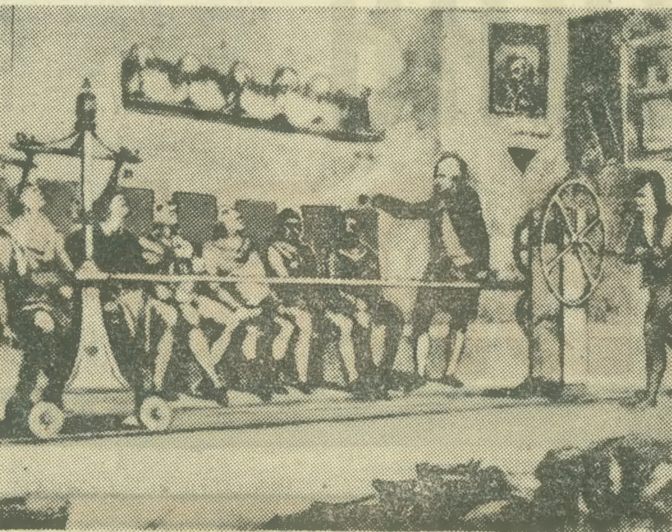

У ОВОМ БРОЈУ:

7.8/60

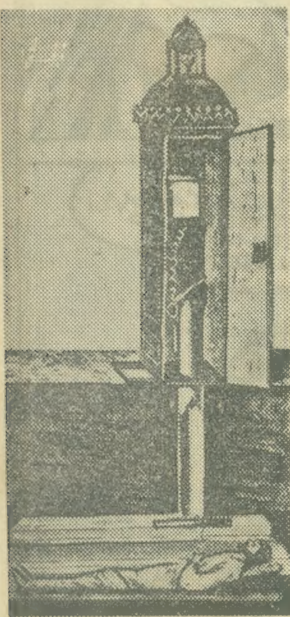
НЕОБИЧНИ ПРОНАЛАЗАЧИ И ЊИХОВИ ИЗУМИ

Са победом индустриске револуције у XIX веку почели су на све стране да ничу проналазачи, новатори и људи жељни славе и зараде који су по цео дан размишљали како да своје име вежу за неки проналазак који ће усрећити човечанство.

Сви изуми су патентирани, неки од њих испробани са мање или више успеха, мањи број је постао тековина културног човечанства а највећи број никад није угледао дана.

Један од најнеобичнијих, потпуно заборављених изума, свакако је машина једног проналазача из Бирмингема која омогућује да се истовремено брије шест људи. Пошто су већ у то време берберске радње пред празничне дане биле претрпане, он је конструисао машину са шест четкица за сапуњање и шест бријача. Произведено је неколико таквих „шестоструких" машина за бријање и бербери су се у почетку грабили о њих. Она би се можда још и данас употребљавала кад би муштерије могле да седе непомичне као кипови. Сваки покрет главе проузроковао је огреботину или рез тако да су се берберница ускоро претвориле у станице за хитну помоћ. „Изум" је одмах одбачен и заборављен.

Медицина дуго није могла поуздано да утврди тренутак смрти. У XIX веку забележено је више случајева да су болесници живи сахрањени што је доводило до великог узбуђења јавности. У Немачкој је чак основана једна лига која је имала да алармира јавност и свет упозори на опасност која му прети.

У току једног састанка ове лиге, 1887, неки Карл Редл оставио је на све присутне снажан утисак својим пројектом мртвачког ковчега опремљеног нарочитим електричним алармним уређајем. Најмањи покрет „покојника" био би довољан да стави у покрет алармни систем и да звонце на површини снажно зазврји.

Идеја је изгледала иако чудна сасвим оправдана и неколико људи су поручили такве ковчеге. Мада су чувари будно мотрили на звоно оно је само у једном случају ступило у дејство. Гробница је највећом брзином отворена и сви присутни су са узбуђењем завирили у ковчег. Нажалост, све је ту било као и када је покојник сахрањен. Пажљивим прегледом је утврђено да је звоњење изазвао један миш који је прегризао електричну жицу! После овог случаја ова врста ковчега је извргнута руглу и одбачена.

Покретни туш је изум неког Француза Гастона Бозеријана. Намењен само људима жељним чистоће он је вероватно у XIX веку био још готово непотребан а данас кад купатила има у свакој згради он је сувишан. Али он се могао монтирати у свакој соби за десетак минута. „Купач" би затим седао на нарочито седиште и снажно покретао педале. Сваки покрет био је праћен пљуском воде из гуменог резервоара. После употребе било је лако демонтирати „апарат" и спаковати га у сандуче слично мањем коферу које је било тешко свега осам килограма.

Руски цар Никола II уживао је благодети једног још смелијег проналаска. За њега је начињена прва и вероватно једина покретна плажа на свету. То је уствари био нарочити луксузни брод који је личио на покретно острво са богатом тропском флором и малом пешчаном плажом где је „господар свих Руса" могао бити сигуран да га нико неће узнемиравати.

ТОТО-ПРОЦЕС

Мрља од мастила и четири и по милиона лира — биће предмет исцрпне судске расправе на којој ће и физичари и хемичари претстављати важне чиниоце.

Кројач Савинио Д Елицио из Торина тврди да је пре две недеље тачно испунио свој листић спортске прогнозе. И стварно на првом листићу који се налази у његовим рукама има 13 зградитака. Исто тако су тачни и резултати на другом контролном листићу који је Тото-централи служио за утврђивање добитка. Али на трећем листићу који се за последњу контролу чува у сефу Тото-друштва једна бројка је замрљана мастилом. А баш он је меродаван за суд у случају спора. Кројач тврди да је писао хемиском оловком и да мрљу није он начинио. Кривац нека се тражи или нека одговара само Тото-друштво. Спорна мрља биће испитана микроскопима, микрофотографијом и ренгденским зрацима. Очекује се да ће се тако утврдити да ли мрља покрива погрешан или тачан број и да ли ће Д. Елицио добити спорну суму.

ЖИВОТИЊЕ СИМУЛАНТИ

Природњаци су досад не једном запазили такозвано „симулирање смрти" код животиња. Тако, на пример, многе тврдокриле бубице при најмањем додиру увлаче своје танке ножице и умртве се. Можете их бацати, покушавати да им отворите крила, бубице неће показати ни најмањи знак живота. Паукови и ракови, јесетре и змије, гусани и шеве, као и најразличитији претставници сисара, такође имају ту способност да се у случају опасности скамене и претварају да су мртви.

Међу сисарима својом „досетљивошћу" нарочито се истиче лисица коју, не без разлога, сматрају лукавом. Прича се да је једном једна лисица упала у живинарник и толико се најела да није могла да се провуче кроз рупу кроз коју је ушла. Сутрадан ујутру домаћин је нашао у живинарнику не само трагове ноћне пљачке, већ и самог преступника, који је нажалост био „мртав". Домаћин је деграбио лисицу за реп, извукао је у двориште и бацио на сметлиште. Чим се осетила на слободи, лисица је скочила и побегла.

Неки енглески лекар који је дуго живео у Индији причао је о преварама једног „светог бика" који се сладио на једном пољанчету испред саме докторове куће. Кад би покушали да га отерају, бик би пао и претварао се да издише. Међутим, чим би се људи удаљили, бик би „оживео" и наставио да чупка траву.

Забележени су случајеви симулирања смрти и код слонова. Дивљег слона, ухваћеног у џунгли, обично спроводе између себе два припитомљена слона. Једном приликом такав један уловљени слон почео је да посрће. Конопци којима је био везан за питоме слонове између којих је корачао, све су се више затезали, тако да су га они готово вукли, и најзад се срушио на земљу. Ловци су покушали да га подигну, али узалуд: слон је био мртав. Огорчени ловци сели су на његов труп да се мало одморе, а затим су скинули с мртвог заробљеника товар

и са припитомљеним слоновима кренули према логору. Али, нису прешли ни неколико стотина метара а „мртви" слон се подигао, продорно затрубио и нестао у џунгли.

Опосум, мали северноамерички торбар, толико је вешт у том претварању да је само његово име у енглеском језику постало синоним за симуланте. Израз „он опосумира" Американци употребљавају кад желе да кажу да се неко претвара и покушава да другог превари.

RIPLEY'S Веровали или не!

Z-Z-Z-Z ЗЕЧЕВИ „ПРИЛЕГНУ" 16 ДО 21 ПУТ У ПРАВИЛНИМ ВРЕМЕНСКИМ „РАЗМАЦИМА"

ФЛОТА ПРЕКО ПЛАНИНА
ДА БИ СЕ ГРАД БРЕШИЈА ОСЛОБОДИО ОПСАДЕ МИЛАНСКЕ ФЛОТЕ, ЧИТАВА МЛЕТАЧКА ФЛОТА -6 ГАЛИЈА И 25 ЈЕДРЕЊАКА - БИЛА ЈЕ ПРЕБАЧЕНА СУВИМ ПРЕКО ВИСОКИХ ПЛАНИНА У ОГРОМНИМ „КОРИТИМА" НА ТОЧКОВИМА КОЈА ЈЕ ВУКЛО 3000 ВОЛОВА (1438)

РАДИЈЕ СМРТ НЕГО БЕШЧАШЋЕ
МУКАРАМ КАНУ, ГЛАВНОМ ЛЕКАРУ СВРГНУТОГ МОГУЛСКОГ ЦАРА КОЈИ ЈЕ ПОДИГАО ЧУВЕНИ ТАЏ МАХАЛ, НАРЕДИО ЈЕ ЦАРЕВ СИН, ПОШТО ЈЕ ОЦУ ОТЕО ПРЕСТО, ДА ОТРУЈЕ СВОГ ПАЦИЈЕНТА - **ЛЕКАР ЈЕ ТАДА ОТРОВАО СЕБЕ!**

ПРВИ „МИТРАЉЕЗ"
ПУШКА С 20 ЦЕВИ ИЗ КОЈИХ СЕ МОГЛО ПУЦАТИ ИСТОВРЕМЕНО ИЛИ БРЗОМ ПАЉБОМ **БИЛА ЈЕ ПРОНАЂЕНА ПРЕ 300 ГОД.** ЧУВА СЕ У ДУЖДЕВОЈ ПАЛАТИ (ВЕНЕЦИЈА)

СВЕЋЕ У ХРАМОВИМА ИНДОКИНЕ ПРАВЕ СЕ ОД НАМИРИСАНОГ ПЧЕЛИЊЕГ ВОСКА У ОБЛИКУ КУПАСТИХ СПИРАЛА

ХРАМ С 1000 СТУБОВА
ХРАМ С 1000 СТУБОВА У МАДУРИ (ИНДИЈА) САГРАДИО ЈЕ ПРВИ МИНИСТАР КРАЉА НАЈАКА ДА БИ СЕ БОГ САБХАПАТИ, КОЈИ ЈЕ, КАКО СЕ ВЕРОВАЛО, ОБИТАВАО У ШУМИ ОД 1000 КОКОСОВИХ ПАЛМИ, ПРЕСЕЛИО У ЊЕГА, А ПАЛМЕ ПРЕПУСТИО ЉУДИМА (1560)

КОЛИКО СУЗА

Способност излучивања суз них жлезда прилично је ограничена. При највећем јаду и болу човек не може да исплаче више од шест грама суза за 24 часа. То је, ипак, знатна количина мада на први поглед изгледа мала.

КРИВИ БЕН

Биг Бен, главни торањ лондонског Вестминстера значи за Лондон оно што за Париз Ајфелова кула. Међутим током недавно извршених грађевинских поправки показало се да је Биг Бен почео да се нагиње. Додуше, не онолико колико је нагнута позната крива кула у Пизи:

нагиб износи свега 30 сантиметара, што при висини од 95 метара није ни опасно нити се обичним оком може запазити. Енглези су, међутим, против тога да њихов солидни и „озбиљни" Биг Бен постане супарник кокетној кули. „Не, — кажу они — Лондон има довољно знаменитости и није нам потребан некакав криви торањ. Биг Бен треба исправити". Британски парламент већ је добио многе различите пројекте за реконструкцију најзнаменитијег лондонског торња.

ПАЖЊА, МРМОТИ!

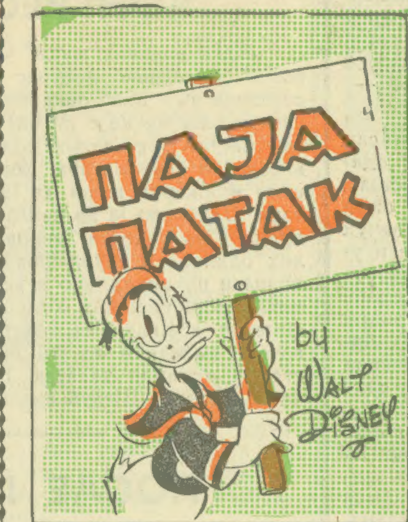

Чак и најискуснији туристи, они који су пропутовали свет и видели многе необичне ствари, кад стигну у Енгадински национални парк у Швајцарској у недоумици заустављају своје аутомобиле пред дотад невиђеним саобраћајним знаком: троугластом таблом с црвеним ободом и силуетом једне зверчице.

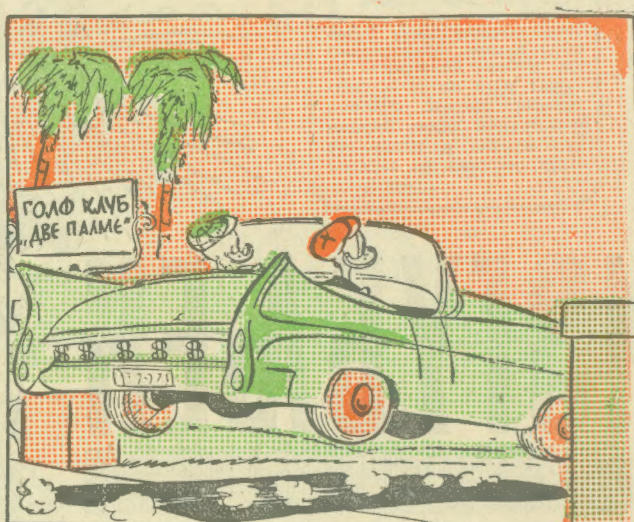
Али, нико од њих не лупа дуго главу пред овом загонетком, јер тек што се кола зауставе а већ су окружена многобројним мрмотима, животињицама чија се слика налази на табли. Они се не боје људи; узимају храну из руке и лежерно позирају пред фотографским камерама.

Мрмоти су толико уверени у своју безбедност да се уопште не журе да се склоне с пута и начине место аутомобилима. Наиме, зверчице су се навикле на бригу и пажњу људи јер се налазе под заштитом државе.

Швајцарци знају да предност на путевима у Енгадинском парку припада — мрмотима. Табле са опоменом: „Пажња, мрмоти!" постављена је због туриста.

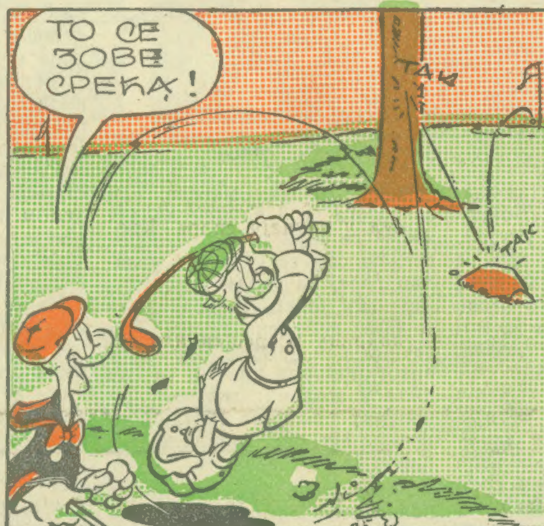

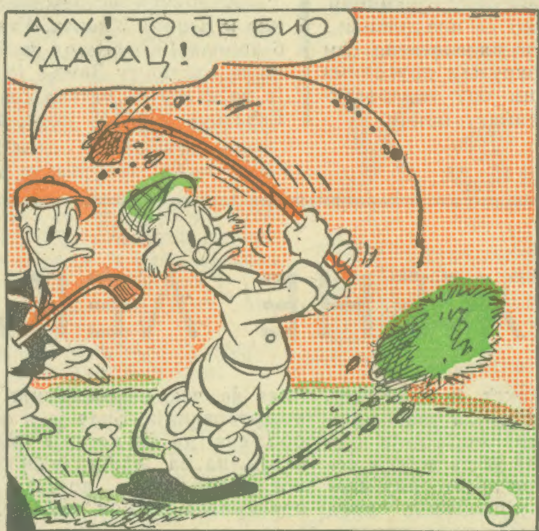

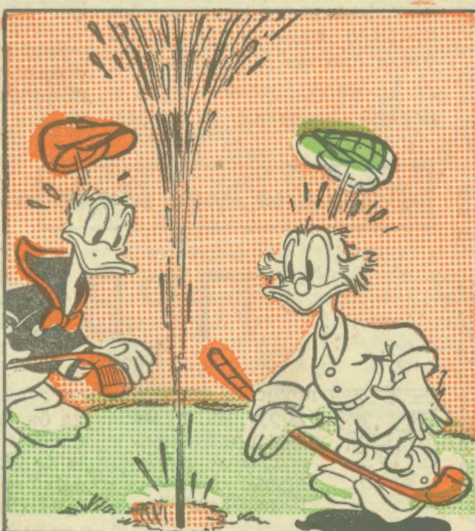

СВЕТЛЕЋИ ЦВЕТ

Један вртар из Москве запазио је прошле јесени занимљиву појаву фосфоресценције код жутих далија.

У тамним септембарским ноћима цветови жутих далија одавали су светлост која је мењала јачину. Ова чудна појава, која је привукла не само стручњаке већ и многе љубитеље цвећа, трајала је читавог септембра, заправо све до првих мразева који у Москви наступају рано.

ЗЕМЉА ОТЕТА ОД МОРА

Човек се некако нелагодно осећа кад у Холандији чује да се налази око 4 метра испод морске површине а у пролазу види велике и мирне краве на богатим зеленим пашњацима. Изгледа то чудно и невероватно.

Али то и није чудно јер је та земља отета од мора. Холандија је низиска земља — свега једна петина њене укупне површине је за један сантиметар изнад мора. Велики комплекси земље дугачким и широким насипима одвојени су од мора и претворени у плодне баште и пашњаке.

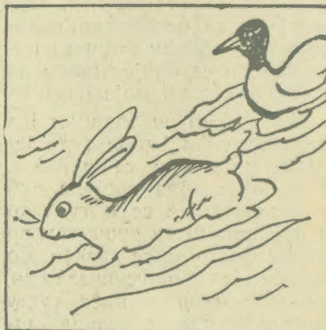
Унутрашње море или како га Холанђани зову Зојдерзе, већ вековима је поприште борбе човека и мора. За седам векова колико та борба траје, отето је од мора преко 570.000 хектара земље. Праве се бране, насипи и канали да би се зауставило море и регулисале воде. Огроман је то посао и не увек обављен са поптуним успехом.

Страшне морске буре и валови разнели су 1953 године бране и разрушили око 400 километара насипа, па је око 150.000 хектара већ освојене земље поново поплављено. Страдало је много људи. Уништено је много усева, стоке и зграда, али човек се није предао. Рад на савлађивању мора је настављен и Зојдерзе ће бити савладан.

Многобројни канали су стална опасност за возила јер стварају услов за посебну врсту саобраћајних несрећа. Статистика каже да се у Холандији бар три аутомобила недељно „окупају".

Одлични путеви и равница учинили су да се готово половина становништва Холандије служи бициклом. Пре почетка и после свршетка рада читави ројеви бициклиста журе улицама. Целе породице, са дедом на челу, полазе на излет или у посету на бициклима. То је и земља рибара — у сваком заливу и лучици виде се десетине рибарских бродова и чамаца.

У Холандији живе храбри и вредни људи који су много учинили да се користе модер на техничка средств, али ипак се могу видети и познати детаљи са слика старих холандских сликара — ветрењаче широко развијених крила или рибари у дрвеним кломпама.

ЗЕЦ ПОБЕДИО ПЛОВКУ У — ПЛИВАЊУ

Пливачка утакмица између разних животиња одржана је у једном зоолошком врту у Токију. Упркос свим прогнозама и опкладама, на циљ је први стигао један зец. Крокодил, који је био велики фаворит, стигао је други, испред једне корњаче и једне пловке.

„Нашао сам помоћ у паклу“, — то су речи којима почиње своју истиниту причу енглески пилот Роберт Далримпл.. За време рата он је из оштећеног авиона искочио падобраном изнад бурманске џунгле и нашао се међу ловцима на људске главе.

ИЗГУБЉЕН

Био је трећи септембар 1943 године, када сам на свом Спитфајеру ДГ-Л полетео да бих падобранима спустио оружје и намирнице нашим јединицама опкољеним Јапанцима у бурманској џунгли. Изненада, мој апарат ошинут муњом почео је да пада са 7.000 метара висине, као откачен оловни тег, кроз хаос црних облака и прави водопад монсунске кише. Покушао сам да га некако одржим у ваздуху, али сам осећао да је безуспешно и да је ту крај.

Налазио сам се око 70 миља од наше базе у Имфал Валију, и могао сам да видим како муње секу небо изнад Чин Хилса и других бурманских планина. Тада је једна од њих запарала „Спитфајер“.

Другог излаза није било него искочити падобраном. Али скок са 7.000 метара, и то по оваквом времену претстављао је велику опасност. Успео сам да се спустим до око 3.000 метара и онда сам искочио захваћен јаким ваздушним струјама. Изненада, изронио сам из мрачних облака и угледао огромно пространство зеленог пакла које се пружало подамном. Полетео сам кроз испреплетано грање и најзад додирнуо земљу, зачудо неповређен. Одмах сам се ослободио падобрана, и помоћу компаса покушао да се оријентишем на којој је страни моја база.

Пошао сам низбрдицом једног поточића јер је туда једино могло да се пробије. Ускоро је вода постала дубља, а растиње се и ту тако испреплетало да више готово нисам могао да се крећем. Вода ме је запљускивала до испод колена и кроз густу мрежу лишћа, пузавица, лијана и корења није могло да се види ништа као кроз непрозиран зид. Горе је можда била дневна светлост, а овде мрак од тамно-зелених сенки.

С крајњим напором сам ишао даље све док се, после више часова ходања, поток није претворио у широку реку, чија ми је вода прелазила преко колена.

Корак по корак кроз џунглу

Уморан, гладан, малаксао и очајан, тражио сам неко место за одмор и на крају сам на обали угледао неку изломакану рупу. Личила је на јазбину неке животиње. Бојажљиво сам завирио унутра. Била је празна и ја сам се увукао у њу. Таман сам хтео да се опружим и мало отспавам, кад приметих да је мој пилотски комбинезон крвав. Раније нисам био осетио никакав бол, па сам зато почео да разгледам себе. Четири велике пијавице пуне крви, биле су чврсто припијубљене уз моја леђа. Хемиским средством које је имао сваки војник у тропској области, скинуо сам ове паразите али њихове трагове носио сам целог дана.

Када сам боље осмотрио јазбину, приметио сам по зидовима и поду неке гмизавце. Личили су на блатњаве пужеве и повремено су издизали главе према мени. Неколико сам их убио, али се нисам усудио да заспим. Опет сам се вратио у корито реке.

Свуда је владала гробна тишина. Био сам већ потпуно посустао када сам стигао до једног заклона од шиндре. Бацио сам се на тле да бих мало повратио снагу, а затим сам скинуо мокро одело да га осушим. Из џепа сам извадио неколико пилула за јачање и прогутао их.

Помоћу компаса сам проверио свој пут и видео да сада треба да напустим реку, јер би ме одвела на територију окупирану од Јапанаца. На једном месту сам се извукао на обалу и са „кукријем“, кривим ножем, који сам имао у опреми почео да раскрчавам себи пут. Готово сваки пређени метар морао сам да проверавам компасом а лутање кроз непроходну џунглу трајало је већ дан и по.

Следећег дана сам морао да се пењем узбрдо. На једној чистини сео сам да се одморим и узмем још неколико таблета за јачање. По трави су право ка мени гмизале пијавице. Очајан, попео сам се на један грм и опасачем од револвера привезао се за грану. Тако сам, као птица на грани, провео тиху, хладну ноћ у џунгли.

Тајанствена пећина

У подне, трећег дана мог лутања кроз прашуму, угледао сам једну пећину. По свему судећи њу су били направили људи јер је простор уоколо био раскрчен. Откочио сам револвер и лагано почео да јој се приближавам. Одједном сам застао. Приметио сам блесак метала, али се ништа није покренуло. Никакав се звук није чуо. Пришуњао сам се ближе и угледао горе, на улазу у пећину, јапански шлем. Покрај њега је била забодена пушка. Погледао сам унутра. Од језовитог призора крв ми се sледила у жилама: дванаест јапанских војника лежали су мртви. Из ове гробнице допирао је јак задах.

Мало даље сам сео да се повратим и одморим. Све ово што сам проживео за ова три дана, указивало је на мој безнадежан положај. Последња утеха био ми је револвер који ће ми прекратити муке и полако умирање у џунгли.

Али помисао на жену и ћерку натерала ме је да кренем даље.

Ловци на људске главе — пријатељи

Тог поподнева стигао сам до врха једног превоја одакле се наниже пружала стаза. Таман сам закорачио овом путањом, а за собом зачух гласове. Окренуо сам се и угледао два урођеника наоружана енглеским пушкама. Срце ми је од радости задрхтало. То су били Карени, брђани чији су се преци бавили као што се и они још и сада баве ловом на људске главе. Знао сам да је ово племе дивљих брђана остало пријатељски наклоњено Британцима. Многи од њих су били мучени и убијани од Јапанаца зато што су помагали и крили енглеске војнике и авијатичаре.

Приближили су ми се са пушкама на готовс. Неочекивано, они се одобровољише и један ме од њих, на лошем енглеском, упита:

— Ти Енглез?

Климнуо сам главом, а он ми је пришао, потапшао пријатељски по рамену и позвао да са њима пођем у село.

При улазу у насеље са колибама од бамбусове трске, приметио сам поређане дрвене столове на којима се налазило воће, поврће и ораси.

— То храна за духове, — рекао ми је пријатељ. Духови кад ноћ долазе. Кад нема храна они љути. Пошаљу грозница.

Испред сваке колибе приметио сам на врховима коља, као украсе, људске главе, сасушене и смањене до величине кокосовог ораха.

Мештани су се брзо окупили око мене. Одвели су ме племенском поглавици, који је седео на „престолу“ у облику наслоњаче. Био је то старији човек са ретком брадицом по изгледу врло достојанствен. Пошто је саслушао моје причање понудио ми је гостопримство.

Иако сам био жељан само сна, морао сам да присуствујем гозби приређеној у моју част. Љубазни домаћини изнели су пред мене кромпир, воће, кувано поврће и месо. Ноћ сам потом блажено преспавао, а ујутру ме је неколико домородаца одвело до друма. Рекли су ми, на растанку, да овим путем често пролазе енглески камиони. Срдачно смо се поздравили...

Још истог дана стигао сам у базу и окружен друговима испричао им ову невероватну али истиниту причу.

КОНГРЕС ЏИНОВА

„Клуб високих људи“ у Хановеру, у Немачкој, организовао је недавно конгрес немачких „џинова“. Циљ овог састанка није била реклама, већ покушај за решавање многих недаћа на које су ове особе осуђене због свог високог раста. Претседник конгреса био је Вернер Шнајдер висок 196 сантиметара. Конгресу су могли да присуствују само мушкарци виши од 190 и жене више од 180 сантиметара. Одлучено је да конгрес поднесе парламенту законски предлог по коме би „џинови“ добијали веће плате од осталих радника и службеника, јер је њима потребно више хране и витамина, као и већа одела и ципеле. Најбоља немачка кошаркашица Урсула Кун, која је висока 193 сантиметра, пожалила се конгресу да за себе не може да нађе готове ципеле и да јој прављење ципела по мери претставља огроман издатак. Највиши учесник на конгресу био је Валтер Штауб висок 238 сантиметара.

ПОСЛЕ 16 ГОДИНА

За јапанског подофицира Брунзо Минагаву Други светски рат се завршио тек недавно. Пуних 16 година, од капитулације Јапана, он се скривао по џунглама острва Гуам. На његову „капитулацију“ натерала га је потпуна физичка и психичка исцрпеност. Време проведено у „зеленом паклу“, каквим се сматрају џунгле Гуама, оставиле су на њему тешке последице.

НАЈБЛИЖИ....

Амерички истраживач Роберт Пири и Метју Хенсон, као и Ескими Уквиах, Утах, Егингвах и Сиглу поставили су 6 априла 1909 рекорд своје врсте — највише су се приближили средишту Земље јер су били на Северном полу који је за 21.477.78 метара ближи средишту Земље од места на Екватору у нивоу мора, а за 2.743.20 м од Јужног пола.

Медицина кроз векове

ПРВЕ ЖЕНЕ ЛЕКАРИ

Упркос потсмеху, поругама и многим препрекама у првим деценијама после америчког Грађанског рата, у редовима лекара појављује се све више жена.

На новогодишњем пријему који је 1881 године приредио претседник Сједињених Америчких Држава у средишту пажње нису се налазиле дијамантима украшене хаљине дипломатских жена, већ чудно одело лекарке Мери Волкер. Она је, као што је била навикла, носила панталоне, дугачак жакет и цилиндер. Да би се појавила овако одевена — а другачије није хтела — морала је да добије дозволу конгреса, што није значило само попуштање пред њеном мало чудном упорношћу, већ и признање за њене заслуге. Наиме, за време Грађанског рата она је узета у војску као асистент хирурга, у чину поручника. Мери Волкер била је прва жена санитетски официр у свету. На бојном пољу није показала ништа мање храбрости од својих другова лекара, а крај операционог стола била је чак издржљивија и пожртвованија. Била је и заробљена, да би касније била замењена за једног јужњачког заробљеног војника и одликована ратном медаљом.

Иако прва жена војни лекар, Мери Волкер није била и прва жена лекар у Америци. Та слава припада храброј и упорној Елизабети Блеквел која је дипломирала 23 јануара 1849 године у Ђенови. Њен пут до дипломе био је тежак: један за другим медицински факултети одбацивали су њену молбу за пријем. На ђеновску медицинску школу била је примљена захваљујући једнодушној подршци свих студената. После дипломе радила је у чувеној болници „Ла матерните“ у Паризу. Услед једне, кажу случајне, инфекције изгубила је једно око после чега се вратила у Америку и у изнајмљеном стану у близини Томкинс сквера у Њујорку отворила мали приватни санаторијум. Из ове скромне установе родила се, 1857 године, Њујоршка болница за жене и децу.

Првих деценија 19 века лекарска друштва у Америци не једном су свечано проглашавала да жене нису погодне за лекарску професију „због њиховог нежног телесног састава и њиховог нервног система који има предност над разумом“. Али, жене су „одбиле да буду нежне“. Године 1850, оне су основале прву праву медицинску школу, „Медицински колеџ за жене“ у Пенсилванији, институцију која и данас постоји. Колеџом је управљала доктор Ана Престон која се није обазирала на мргођење и тврђење грађана да анатомске вежбе и сецирања могу само да вређају морал и штетно утичу на „традиционалну чедност“ америчких девојака.

Што се 19 век више ближио крају све је више било жена лекара. Један француски публициста писао је у то време да су жене лекари постали саставни део америчког живота и друштва. Међу њима треба нарочито истаћи Мери Путнем. Медицину је завршила у Паризу — била је прва жена студент на париској високој школи за медицину и прва жена-лекар која је постала члан неколико медицинских друштава. По повратку у Америку удала се за Абрахама Џекобија, једног од првих дечјих лекара у Новом свету и професора педијатрије на Колумбиском универзитету. Мери Путнем је била и прва жена професор на једном медицинском факултету у Америци.

ОСКАР ЛЕВАНТ

Оскар Левант је играо у неколико музичких филмова међу којима је свакако најзначајнији онај где претставља великог америчког композитора Џорџа Гершвина. Али он сам је особењак своје врсте. Без обзира на његове чудне поступке од којих је свакако добар део настао због рекламе, Левант је и велики клавириста и одличан глумац.

Рођен је 27 децембра 1906 године као син часовничара Макса Леванта који је веома велео музику. Своје синове је потпомагао да је и они заволе, тако да је са свега десет година Оскар већ важио као „чудо од детета" коме су професори прорицали велику музичку каријеру. Дечак је имао невероватан слух. Било је доста да два пута чује неку мелодију и да је сам после без трешке понови.

Часовничар је желео да му син студира на Музичкој академији али то није доживео. Умро је када је Оскар имао свега 16 година. Уместо на колеџ дечак је побегао у Њујорк са жељом да постане концертни клавириста.

Часове клавира је узимао код Сигмунда Стоковског који је био одличан али и скуп професор. Да би плаћао часове морао је да ради разне послове — свирао по разним кафанама и у једној балетској школи.

Покушао је да заради новац пишући и популарне песме. Али само једна од његових четрдесетак композиција постигла је прави успех.

Прве године боравка у Њујорку биле су пуне разочарања. Да би неко ту брзо постао пијаниста требало је имати не само талента већ и пара. А њих Левант никад није имао довољно, чак ни после успеха са својом композицијом која је постала шлагер. Можда баш из те прве године Левант носи извесну горчину и неповерење које и данас показује према људима.

Прекретницу у Левантовом животу претстављало је познанство са Џорџом Гершвином. Њих двојица су ускоро постали нераздвојни, и једно време чак заједно становали у стану Гершвиновог брата Ајре.

Неки верују да је ово пријатељство зауставило Левантов развој као композитора, јер је он био стално у сенци великог композитора опере „Порги и Бес".

Са друге стране познанство и љубав према Гершвину учинили су да је он постао најбољи интерпретатор његове музике.

Неколико месеци после Гершвинове преране смрти Левант је доживео први нервни слом. Изгубивши пријатеља он је почео да живи неуредним животом који је и иначе стално био испуњен ситним поразима и разочарањима.

Тек од 1938 године када је добио једну од главних улога у сталном програму Њујоршке радиостанице где је свирао, био конферансије и носио готово цео музички програм, долазе и понуде за филм и телевизију. Снимање биографије музичара било је као поручено са Оскара Леванта и он је заиста први пут дошао ту до изражаја.

Левант се оженио холивудском глумицом Џун Гејл и са њом има три кћери: Маршу од 19 година, Лорну од 17 и Аманду од 15. Када су му кћери биле млађе он је проводио сваки слободан тренутак са њима — читао им или играо поред њих чак и пинг-понг. Једино никада није хтео са њима да иде на купање говорећи да је „пливање за рибе".

Од 1958 Левант има свој сопствени телевизиски програм препун изненађења и неочекиваних обрта пошто они никад нису унапред испланирани. Тако се пре две године догодило да је као гост имао да се појави познати боксер Арт Арагон. Уместо њега изашао је Левант пред телевизиску камеру, сео за клавир, отсвирао једну кратку Дебисијеву композицију и толико се занео да је промрмљао:

— Ово је јако лепо, отсвираћу још једном.

И пошто је заиста отсвирао и по други пут, спустио је главу на клавир и рекао:

— Када човек нешто тако лепо свира веома се умори.

Затворио је очи и остао непокретан три или четири минута док су га милиони гледалаца телевизије стрпљиво посматрали како дрема.

Онда се у једном углу екрана појавила рука његове жене која га је лако дотакла по рамену и зачуо глас:

— Драги, твој гост Арт Арагон је ту.

Левант је зевнуо и одвратио, не отварајући очи:

— Пробуди ме када оде.

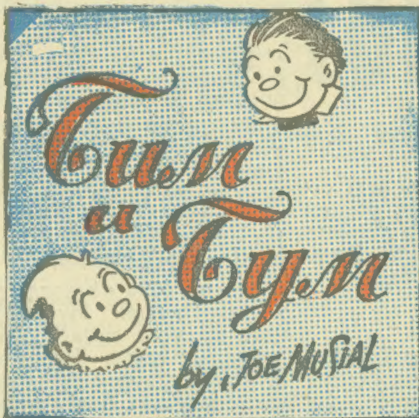
Публика је навикла на сличне ситуације али пошто се са Левантом увек дешавају изненађења која отступају од укалупљених и зато прилично досадних телевизиских програма, једва чека да отвори своје пријемнике у време одређено за његов програм.

Кажу да има тренутака када једна обична реч може да га доведе до беса. Нико не зна баш тачно које су то речи што он тренутно мрзи али се сви слажу у томе да три речи које не трпи јесу:

Смрт — Левант је толико мрзи да је једном одбио учешће у програму јер је исувише често био прекидан рекламом у којој се та реч понављала. Наиме, предузеће које је финансирало програм покушало је да наговори слушаоце да се осигурају против смрти.

Друга реч је име града Питсбурга, што је вероватно везано са горким успоменама из младости, а трећа је број 13 што свакако има везе са сујеверјем.

Левант већ годинама обећава да ће написати књигу о свом животу: „Мој кревет од трња" за коју каже да ће бити врло забавна.

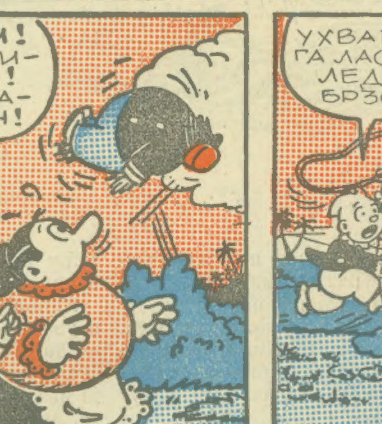

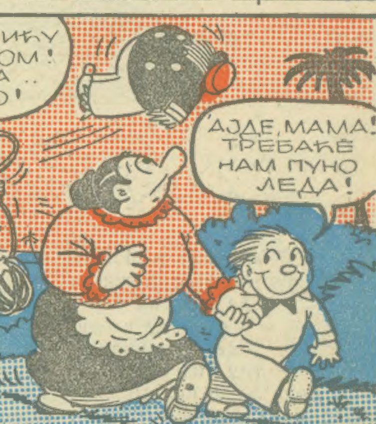

У загрљају леопарда

Истраживач Ричард Фулд када се једне вечери враћао из лова кући надомак прашуме недалеко од Рангуна, застао је изненађен — леопард му је препречио пут. Није при себи имао никакво друго оружје осим ножа. Знајући да само тигрови нападају људе чак и кад нису уплашени или гладни Ричард је, држећи леопарда на оку, почео полако да се повлачи према најближем дрвету у намери да се успуже уз њега и тако заштити.

Међутим, леопард, који је после дугог монсунског периода био гладан, као да је прозрео Ричардову намеру, одбацио се од земље и сручио на жртву: Изненађен неочекиваним нападом Ричард није успео да се измакне и избегне загрљај канџи. У очајничком рвању скотрљали су се на тле. Увидевши да се неће ослободити звери ловац је покушао да дохвати нож који му је висио о појасу.

У тренутку када је већ напипао дршку бодежа леопард му је свом силином зарио канџу у врат и раме. Ричард је само беспомоћно јаукнуо изгубивши сву снагу. Али баш тада, као у сну, једна велика силуета дојурила је из шуме и бацила се на звер. Био је то крупан и снажан човек, непријатељ Ричардов, Дин Мороу. Баш он, кога је највише мрзео, пружио му је руку спасења.

Као у магли Ричард је видео Дина како је чврсто стегао леопарда, а затим му се помутила свест. Борба је трајала више од четврт часа. Већ сав изранављен Дин је у једном тренутку успео да захвати леопарда у смртоносну „крагну" и да свом силином стегне његов врат. Звер је још неко време пружала отпор а затим је попустила, малаксала. Човек је успео да угуши леопарда.

Мада и сам у крви Дин се трудио да поврати Ричарда у живот и да му превије ране својом кошуљом коју је поцепао на комаде. А када је најзад дошао к себи Ричард је прво, у знак захвалности и помирења пружио руку свом непријатељу.

Ричард и Дин су од детињства, проведеног у Индији, били најбољи другови. Заједно су се играли а касније ишли у лов и учествовали у заједничким истраживањима.

Тако је то трајало све до пре три године када се појавила лепушкаста Дора, због које су се завадили. Чак и када је она отишла мржња између некадашњих другова је остала. А сада, у смртној опасности, обојица су увидели бесмисленост свађе и измирили се.

Опасност је измирила два супарника

СУВИШЕ САВЕСТАН

Еди Маркс, члан добровољне ватрогасне чете у енглеско варошици Хонитон, недавно је једног поподнева задовољно пијуцкао чашу пива у бару хотела Њу Долфин. Изненада запишташе пожарне сирене. Као савестан човек потрчао је до свог ватрогасног места. Читав километар је трчао као без душе али је стигао доцкан — његови другови су већ били кренули да гасе пожар у — хотелу Њу Долфин, јер је у кујни избио мали пожар.

ЈЕДАН ДАН У РИМСКОЈ АРЕНИ

Овог пута император Трајан је запањио чак и забавама најзасићеније Римљане. Написи на зидовима објављивали су: „Десет хиљада гладијатора бориће се више од сто дана. Славни Берброкс, дванаестоструки победник, бориће се на коњу са својим пријатељем и најопаснијим противником Нобилиором, једанаестоструким победником Myrmillones, с мачевима, шлемовима и штитовима бориће се против Retiarii који имају трозупце и мреже. Andabatae ће се борити на коњима и везаних очију. Појавиће се и Bestiarii у борби против дивљих звери. За читаво време, два пута дневно, гледаоцима ће се бацати бонови који им дају право на згодитке, почев од доброг ручка до имања“.

Cunearii и locarii чија је дужност да пазе на улазе и разводе гледаоце по амфитеатру, изгубили су главе. Река људи поломила је ограде и незадрживо куљала. Неки су се хватали за стубове што држе velarium, платнену настрешницу, која треба да штити гледаоце од врелог сунца. Први редови резервисани су за „величине“ римског друштва: сенаторе, свештенике, племиће и богаташе-скоројевиће. Трибина весталки, свештеница чији прст подигнут према небу може да спасе живот гладијатора, заштићена је нарочитом оградом.

Изнад резервисаних места, диже се шеснаест степеневитих редова одређених за грађане Рима. На самом врху су maeniana, места за „ситну рибу“.

На главном улазу жагор се појачава: наступају ликтори и ударцима палица отварају пут императору. Усклици: Ave, Caesar! Salve Imperator! и Трајан достојанствено прелази преко арене и смешта се у cubiculum, императорску ложу.

У истом тренутку на арену истрчава живописна трупа. То су planipii, sanii, pilarii — кловнови, жонглери и акробати. Али, њихово извођење, мада вешто, не изазива одушевљење; гомила је дошла да види борбу, насиље и ... крв.

Најзад, поворка гладијатора. То је читава армија у оклопима од блиставе бронзе. Бат њихових корака и звекет оружја су ритмични. Пролазећи испред императора узвикују, традиционални поздрав: „Ave, Imperator, morituri te salutant!“ Здраво, императоре, поздрављају те они који ће умрети!

Звук рога објављује борбу између две стотине Трачана и две стотине Самнићана. То је борбено такмичење без проливања крви, arma lusoria. Борци с тупим оружјем приказују вештине, обмане и варке који ће бити употребљени кроз који тренутак.

Гледаоци урлају и лупају ногама захтевајући борбу sine remissione — без милости.

Утрчавају робови доносећи оружје чија би се сечива могла употребити за бријање. Борба тек што је почела, а већ двадесетак гладијатора лежи на земљи. Њихова крв истиче лагано, јер су их хранили на специјални начин. Чак и кад су тешко рањени, с њихових усана не чује се ниједан крик.

Император даје знак. Задовољан је овом борбом. Мртве износе, а победницима деле награде.

Мрље од крви још нису сасвим ни покривене свежим песком, а већ се два коњаника појављују у арени. Дочекује их заглушан пљесак.

— Salve, Berbrix!

— Salve, Nobilior!

Чим су поздравили Трајана, два пријатеља и истовремено два противника, насрћу један на другог. Обојица су изврсни борби. Ударци и противударци толико су брзи да се не види ко их од њих двојице задаје. Шлемови блистају, штитови блеште, с мачева севају варнице. Наједном један коњ пада. Берброксов. И коњаник се нашао на земљи ошамућен од ударца. Нобилиор, хитар као мачка, скаче на земљу и ставља ногу пријатељу на врат. Гледа императора... весталке... чека.

Борба је била толико лепа и узбудљива да Римљани желе да је бар још једном виде. Императоров палац окренут је навише. Берброкс ће живети. Следећи пут можда ће Нобилиор бити онај који ће чекати на императоров знак милости.

Арена се испразнила. Истовремено се отварају многа врата и арена се претвара у праву менажерију. Немогућно је избројати све звери допремљене из свих крајева великог царства: вукове, лавове, нојеве, жирафе, тигрове, дивље вепрове, биволе, који уплашени и разјарени трче ареном. Ипак, робови заводе некакав ред и раздвајају животиње по врстама. На арени се појављују Venatores наоружани стрелама и луковима. Стреле звижде. То само још више раздражује животиње и оне бесно насрћу. Протећи ће сати пре но што се узајамно раздирање не заврши. Да би се оно убрзало, у арену убацују људе, жене и децу. То су „злочинци“: они тврде да су ратови непотребни, да су сви људи исти. Песак је црвен од крви, али ту, у Колосеуму, реч „сажаљење“ потпуно је непозната.

Император опет даје знак. Улазе робови. Једни убијају умируће, други разастиру свеж песак, трећи износе ретке преживеле. Трубе јече објављујући борбу између Retiarii и Myrmillones.

Ево их. Има их двадесетак у свакој групи. Myrmillones носе шлемове који потпуно покривају главе. Наоружани су веома кратким мачевима и имају штитове. Десна рука им је заштићена металном траком. Retiarii имају дугачке трозупце и велике мреже, као за хватање животиња.

Почиње борба-лов: Myrmillon треба да избегне мрежу јер ако му она падне на главу спаса му нема. Retiarius не сме сувише да се приближи myrmillon-у јер кад се с њим нађе прса у прса изгубљен је. Мрежа звижди и пада на myrmillon-а. Он је изгубио слободу покрета, а тиме и живот јер се трозубац немилосрдно забада у његове груди. У другом крају арене улоге су обрнуте: борац с мрежом преблизу је пришао свом противнику и његовом кратком мачу. Остала су још само два борца. Император прекида борбу. Победници могу да се повуку.

Још један императоров знак и киша дрвених дашчица сручује се на гледаоце. То је обећана лутрија. Гледаоци се гурају, отимају о дашчице, туку исто онако жестоко као малочас гладијатори иако им се не ради о животу.

И тако се то наставило 123 дана. Убијено је више од 7.000 гладијатора, масакрирано 10.000 животиња и 15.000 робова-хришћана.

ОБЛАКОДЕРИ ОД ЛЕДА

Нису више нимало необичне куће од леда становника Арктика и Антарктика. Али ускоро ће се у овим областима подићи и први облакодери саграђени од ледених блокова за потребе истраживачких станица.

Амерички научник Дејвид Кингери дошао је на идеју да лед искористи као грађевински материјал. Истим проблемом се бави и група америчких научника са универзитета у Масачусетсу. Огромно рудно благо које се скрива на Арктику и Антарктику, човек ће ускоро почети интензивније да користи. Због тога треба створити и праве колоније за становање радника. Исувише би скупо било довлачити грађевински материјал и зато ће се лед користити уместо цигала, бетона и другог материјала.

По мишљењу Кингерија, који је по професији металург, са ледом се може поступити као и са гвожђем. Утврђено је да тврдоћа може да се повећа неколико десетина пута ако се лед „кали“ на одређеној температури уз помоћ стакленог праха.

Уколико ова идеја буде прихваћена ускоро ћемо добити облакодере и од леда, поред оних од челика, бетона и стакла.

НЕПОЗНАТИ БИСЕРИ

Доскора су Јапанци држали монопол у производњи бисера: читаве „плантаже“ на којима гаје бисерне шкољке. Сада су изгубили првенство јер је у Аустралији створена фарма за производњу бисера. За њу се тек недавно сазнало јер је дуго држана у тајности. Налази се у Перту, у западној Аустралији. На овој фарми запослено је 35 Јапанаца и шест Европљана који су потпуно одвојени од света.

Бисери су наишли на велико интересовање јувелира и озбиљно су угрозили јапанске производе. Не само да су већи и лепши од јапанских него је и време потребно да се наталоже далеко краће. Овоме, изгледа, доприноси морска вода својом погодном топлотом. Да би се „произвео“ бисер велики 14 милиметара потребно је само 22 месеца, док се у Јапану за пет година добије зрно од свега 7 милиметара.

Тако је пети континент за непуне две године од оснивања овог предузећа озбиљно потукао на тржишту јапанско првенство у овој области.

КАД ОДРАСТЕ...

Радоја Домановића упита једном син:

— Тата, зашто су стари Грци увек претстављали Победу као жену?

— Када будеш, сине, ожењен — то ћеш већ разумети, — одговори му отац.

Глупости

Чувени берлински професор доктор Фрерикс, поставио је код једног болесника дијагнозу: ехинококус. Пошто је пацијент умро, на обдукцији се видело да је професор погрешио.

— Ех, какав диван ехинококус, — рече иронично један студент шапатом свом колеги.

Фрерикс је то чуо, окренуо се и рекао:

— Када ја могу овако да погрешим, можете мислити какве ћете глупости ви тек чинити.

ПЛАНИНА У ОКЕАНУ

Научници кажу да Атлантски Океан у својим дубинама крије највећи планински ланац на свету. Пружајући се од Арктика до Антарктика те „планине“ имају и велике гребене. Већина се пружа на око три хиљаде метара дубине док се само највиши појављују изнад површине као острва.

„МАЛЕР“ ЧЕШЉАР

Само неколико сачуваних платна, за која се сигурно зна да су његова, сведоци су да је „израдни малер“ Т(е)одор Илић Чешљар уопште некад постојао. Али она су сведоци постојани, достојни да нас заинтересују за њиховог ствараоца.

Оскудни подаци прикупљени од оних који су као деца памтили сликара или слушали приче о њему, — кажу да је у сиромашној породици у Чуругу (можда Сиригу) рођен 1745 или 46 мали Тодор. Плаштаница коју је доцније израдио за цркву у селу Куману у Банату оставља слутњу да је за то место био везан животом својих радитеља.

Просвета у Угарској у време Чешљаревог детињства била је концентрисана око Карловачке митрополије. Из ње је један од најпросвећенијих српских архиепископа Павле Ненадовић управљао обнављањем запуштених школа. Помоћу „школске кутије“ у коју су стављали прилоге имућнији грађани и манастири, створен је фонд за издржавање школа. Али у њима је још све било у почетном стадијуму — читало се са навоштене крушкове дашчице и учио нов језик настао под утицајем Русије — славеносербски.

Дечак је из књига „мало могао научити“. А његово интересовање је и иначе било друге врсте. Он је већ свакако носио смисао за боје и облик па је само неки непосреднији утицај, можда неко познанство, потстакло његову склоност да се и потпуно определи за сликарство.

Верује се да је стекао прве појмове и начинио прве потезе кичицом већ врло рано у школи, или приватно, код неког домаћег зографа. Дечак је прво помно посматрао а затим неодољиво пожелео да и сам ради. Али шта и где — није могло да се одгонетне. Читав један период веома значајан у његовом животу остао је нереконструисан, јер никаквих података нема. Тек 1880—86 зна се да је израдио иконостасе за цркве у Мокрину крај Кикинде и у Старој Кањижи. Али својим радом, изгледа, није био потпуно задовољан. Осећао је недостатке који су од „несистема точног знања долазили“ па се одмах по завршеном послу са зарађеним новцем „одважио“ да оде у Беч и упише у „Виенску (бечку) академију художества“ где су предавали веома знаменити сликари међу којима, по неким верзијама, и наш Захарије Орфелин.

Убрзо, 1789 године, он одлази у Рим да „своју вештину попуни и ојача“ у сликарским галеријама на „највећим производима“ италијанске и ломбардиске школе. Веома заинтересован за иконографију која је у нашим крајевима у то време највише била цењена он одлази да је учи у Русији. Колико је тамо остао не зна се тачно али почетком деведесетих година изгледа да се вратио у радни крај. Сигуран у себе и већ чувен. Тада њега траже. На позив општине из Петровог Села у Бачкој да направи иконостас у новосаграђеној цркви Чешљар је склопио уговор, 1792 године, и доселио се у школу где је отпочео да ради.

„Али једва да је полак посла завршио“ — еванђелисте на своду и око двадесетак икона, разболи се „јако“ од „сухе болести“ и 20 новембра 1793 године умре. Рад је наставио неки од његових ученика из Сремских Карловаца „али много горши“ од Чешљара.

У „протоколу умирајушчих“ у Петровом Селу остало је записано:

„Теодор Илић, малер, житељ краљевске вароши Темишвара поживе лет 47. Исповедав прежде своји согрешенија старобечејском пароху Луки Пањавичком, претстави се...“

Сахрањен је свечано следећег дана у петровоселском гробљу где и сад почива. Доцније му је жена неког сеоског трговца, „Грк-Пере“, обележила гроб једним каменом али је време заравнило трагове и избрисало обележја. Сада постоји само веровање да би се „на простору од десет фати“ могло пронаћи место где „почивају кости сликара Чешљара“.

Можда је, за оно време велики сликар, имао и своју школу али у сваком случају своје наследнике јер је неко морао да изради око хиљаду цркава „у преку“.

Никад се, међутим, неће поуздано сазнати шта је он све урадио, јер његови савременици иако су га ценили нису оставили, као ни сам он, тачне податке. Многе слике за које се може претпоставити да су његове нису потписане, а неких са сигнатуром више нема. Нарочито су разарања за време Мађарске буне 1848 године затрле многе трагове а доцнија рестаурирања још затамнила оне преостале.

Има само мало слика сачувано, за које се мисли да их је он могао радити, а само за неколико се поуздано зна да су његове.

То су: икона Јована Крститеља у Петровом Селу, „Света Варвара“ у Пакрацу и плаштаница у Куману.

Прва композиција рађена је „из главе“, према неким његовим посебним скицама из ранијих, ђачких бележница али боје су изврсне, хармоничне, топле, акт мек и у позадини је пејзаж прелеп. Све је углађено и дотерано а рађено sfumato, разливено, мутно. Великоварадински епископ је веома ценио Чешљара као сликара и поручио да изради композицију „Мучење свете Варваре“. Другу варијанту ове слике он је израдио за епископа у Пакрацу. Према њој је почетком 19 века Павел Ђурковић на тражење бечког епископа начинио копију за новосадски двор. Ње више нема, али је то можда она која је виђана до Првог светског рата у Милошевом конаку у Топчидеру. На овој слици је нарочито изврстан лик мучитеља, старац са турбаном потсећа на ликове Леонарда да Винчија, а свилено одело светитељке рађено је у стилу бечке класике. Поцепана плаштаница у селу Куману израђена је китњасто, сва у нежном Рококо стилу.

По поруџбини историчара Јована Рајића, архимандрита манастира Ковиља, Чешљар је, поред његовог портрета, „исписао“ и иконостас овог храма у чијем су подруму после 1848 године остала сачувана само два његова платна. У Народном музеју у Београду налази се један његов рад из 1789 године — портре у барокном стилу владике Авакумовића.

Разни утицаји преко разних дела — од млетачких узора — у иконографији нарочито византиских, до бечког и италијанског Рококоа употпунили су даровитост нашег сликара и он је постао прави уметник.

Његов је потез остао мек и грациозан а његове боје подједнако топле и нежне и на иконама, композицијама и портретима који су у то време тек добијали место у нашем сликарству.

ОЛОВНЕ ФИГУРЕ

Сматра се да у свету постоји 14 удружења чији се чланови баве при купљањем оловних фигура. Одржавају се састанци на којима они живо измењују фигуре и мишљења, а с времена на време се приређују изложбе и издају илустровани часописи. Бројно најјача и најактивнија друштва налазе се у Западној Немачкој, Француској и Енглеској. Много мањег обима је швајцарско друштво „Фигурина Хелветика“ али оно има неколико скупљача са врло великим, драгоценим колекцијама. У свему, има око 2.500 званичних чланова, али број је још већи ако се урачунају и они који тобоже скупљају фигуре за своје синове и унуке. Сви они воле оловне фигуре које су у XVII веку сматране као дечје играчке а у XIX веку оне су постале нирнбершки специјалитет светског значаја. Фигуре, нарочито оловни војници изгубили су већ после Првог светског рата своју доминирајућу улогу дечје играчке. Оно што се данас још може набавити из продукције пре 1900 године спада у реткости.

Новије фигуре су мало веће, три сантиметра високе, од олова, прављене по најновијим нацртима и модерно гравиране и обојене да су служиле као предмет за очигледну наставу. Тако се из рада скупљача, научника, гравера и специјализованих сликара развила читава продукција.

У Амстердаму је одржана изложба на којој је било око три хиљаде оловних фигура из разних земаља. Оно што је највише лежало на срцу скупљачима, а за публику претстављало највећу атракцију, биле су у замраченим салама јако осветљене панораме у свим величинама. Ту су приказивани догађаји на старом Оријенту, живот Грка и Римљана, Средњи век, Ренесанса, народне и дворске сцене у златном веку Холандије, Рококо итд.

Интересантне су дискусије стручњака: једни се строго држе историје, други су романтичари, неки су за једноставно сликање а други опет за фино минијатурно сликање кичицом.

Много пута се на састанцима говорило и о томе да интересовање за оловне фигуре открива пре свега дечака у човеку. Не треба се заваравати и своју страст скупљача правдати уметничком вредношћу предмета: ма како фино гравирана оловна фигура ће увек остати само занатска ствар.

Ситно али ЗАНИМЉИВО

ИЗГОРЕЛЕ ДЕКОРАЦИЈЕ

Велики пожар у радионици за унутрашњу декорацију у Нанту потпуно је уништио већ готову опрему за најлуксузнији путнички брод који носи име „Француска“. За непуних пет часова сва опрема је изгорела. Штета је процењена на неколико милиона нових француских франака, а брод због овога неће моћи да заплови у одређеном року.

БРЕСКВЕ ОСУЂЕНЕ НА СМРТ

У Бразилији се спаљују велике количине кафе да би се одржала њена висока цена. Ове године у Сједињеним Државама фабрике конзерви и велике фарме уништиће велике количине бресака. Само у Калифорнији која је највећи произвођач бресака, уништиће се читава једна четвртина рода, који је ове године био незапамћено обилат. Процењује се на 700.000 тона.

НАЈВИШЕ ЖЕЛЕЗНИЦОМ

„Којим превозним средством мислите да идете на годишњи одмор?“ — било је једно од питања Института за испитивање потрошње у Западној Немачкој постављених туристима. Половина њих је одговорила да ће путовати железницом, сопственим моторним возилима користиће се 32%, а само 9% њих на одмор ће поћи аутобусима.

БЕЗ МУЗИКЕ

Дирекција железница у Западној Немачкој неће дозволити никакву музику са транзисторских радиопарата или грамофона по купеима у време туристичке сезоне. Кондуктери и друго железничко особље мораће строго да воде рачуна да се путницима обезбеди потпуни мир. Уколико неки путник не буде поштовао ово наређење, железничко особље је овлашћено да затражи и помоћ железничке полиције.

СПОМЕН-ПАРК ЏЕКУ ЛОНДОНУ

У месту Мондтал, осамдесет километара северно од Сан Франциска, отворен је спомен-парк Џеку Лондону. У парку се налази део назван „Бјути ранч“ као онај на коме је Џек Лондон написао многе своје романе.

ТВ НОВОСТИ ЗА ГЛУВЕ

Телевизиска станица у Чатануги у САД има спикера који никад није изговорио ниједну реч. То је Ив Сју Толенд, девојка чији су родитељи били глуви. Она сваког петка увече поред обичног спикера преводи прстима његов текст за 600 глувих претплатника. Када се приказују филмови, спикерка Толенд из горњег десног угла знаковима „пише“ текст.

Чудна превозна средства

Иако се каже „ничему не служи трчање“, људи, откако је света, траже начин да стижу све брже. Због тога се још једном осврнимо у прошлост — на почетак овог века, такозвану „лепу епоху“ да бисмо видели којим су се све „возилима“ служили наши стари.

ПОРУКА ПРЕДАТА С ВИСИНЕ

ПРОНАЛАЗАЧ НАУТИЧКИХ СКИЈА

ЧАК ЈЕ УПРЕГНУТА И ОВА ЖИВОТИЊА: ДИВЉА СВИЊА

БРЗО ЗАРАСТА

На основу испитивања, доктор Џон Данингтон са Колумбија универзитета дошао је до закључка да организам почиње да зацељује рану такорећи одмах пошто је настала. Очно ткиво реагује још брже — истог момента када је озлеђено хемиским путем ствара се везивно ткиво.

ОВЧАР ИЗ СИЈЕРА НЕВАДЕ

он Мјур био је научник - самоук, који је готово пола века провео крстарећи планинама на западној обали Сједињених Држава, а затим изненадио својим открићима о глечерима. Његово пажљиво проучавање биљака, животиња и дивљине у којој је живео, помогло је многима да боље схвате природу а његово име је са правом ушло у земљописне карте као — Планина Мјур, Мјурова национална шума, Мјуров глечер.

Као млад човек Мјур је из Шкотске дошао у Америку. Већ 1849, када му је било 11 година, околина га је сматрала изврсним механичарем. Једне вечери он се дуго задржао радећи на некој машини у фабрици у Индианополису. Кад је намештао каиш на машини из руку му је излетела оштра турпија и озледила му очи.

Док су се лекари мучили да му поврате вид он је, лежећи у мраку, размишљао о данима када је лутао по дивљим пределима који су окруживали Велика Језера. И схватио је колико природа за њега значи. Заклео се да ако опет прогледа цео свој живот посвети њој.

Вид му се повратио, али само на једно око док је друго остало делимично слепо. Прво место изабрано за нови живот биле су планине Сијера Неваде и долина Јосемит. Када је 1875 стигао у Калифорнију прихватио се разних привремених послова док најзад није постао пастир у планинама Сиере. Касније је руководио малом пиланом у којој су се тесала дрва обарана на падинама.

Мјура су опчињавале високе планине са пенушавим водопадима. Сваки слободан тренутак користио је да их боље упозна. Иако се никад пре тога није пео по планинама убрзо је постао један од најбољих планинара, а његови излети су људима заустављали дах у грлу. Чинило се као да има неко непознато шесто чуло које га је чувало од несреће.

Једном, док се пео уз планину Ритер, Мјур је дошао до места одакле се више није могло кренути навише, јер је падина била без иједног удубљења или стене која би могла послужити као ослонац. Када је почео да се пење било му је јасно да ниједан живи човек не би могао да се спусти истим путем. И сада га је, наједном, напустила храброст — осетио је како га целим телом пробија хладан зној.

Пролазили су минути који су му се чинили дуги као сати, а онда се са њим десило нешто чудно.

— Одједном сам постао потпуно миран, — причао је он после. Вид ми је постао оштрији него икад. Чинило ми се да са мирксоскопском тачношћу примећујем сваку ситницу на површини стене која се уздизала предамном. Осећај равнотеже као да ми се хиљадоструко појачао а тело као да је изгубило тежину.

Уз напор све своје снаге и вештине успео је да се попне на врх стене, иако ни после ни пре њега то ником није пошло за руком.

Већина геолога тог времена веровала је да је Јосемитска Долина постала после неке огромне катаклизме. Али млади Мјур је прочитао другу причу урезану у стенама.

— Не земљотреси, већ глечери су створили језера, долине и кањоне, — тврдио је он.

Научници су се смејали и са презрењем одбацивали приче овог „овчара“, све док једног дана геолог Јозеф Леконт није посетио Мјура. Пошао је за њим дуж падина и пажљиво слушао излагање младог човека који је поткрепљивао своје речи доказима.

Леконт је био изненађен Мјуровим знањем утолико више што га он није стекао из књига већ непосредно из природе. Ускоро после тога геолог је изјавио свима да се слаже са Мјуровим поставкама.

Расправа међу научницима трајала је годинама, али су се готово сви, ко пре ко после, сложили са Мјуром. Он се није задовољио само изучавањем старих глечера, већ је на планини Шаста пронашао три глечера која и сада постоје и позвао своје учене колеге да их испитају.

У пратњи Џерома Феја он је пошао на врх ове планине висок 4.316 метара да би извршио нека барометарска мерења. Поподне се изненада сручила олуја, температура је нагло пала и два планинара су кренула натраг по готово потпуном мраку.

Саплићући се о стене споро су одмицали и одлучили да проведу ноћ крај чудних топлих извора на које су наишли и који су обећавали да ће их сачувати од зиме.

Лежали су један уз другог док је око њих падао густ снег. Ветар их је од горе шибао, а врела пара са друге стране их пекла. С времена на време је из извора куљала и лава и они су били у сталној опасности да буду живи спржени, или угушени отровним гасовима који су заједно са паром избијали из земље.

Пуних 13 сати провели су у овом страшном положају и Мјурове ноге су биле тако промрзле да недељама после овога није могао да хода.

За неко време напустио је планинарење због женидбе. Писао је чланке о природи и по њима постао познат широм света.

Највећа Мјурова жеља је била да код других пробуди вољу да уживају у природи шума које је толико волео. У то доба су дрвосече масовно уништавале столетна стабла. Мјур је, да би то спречио, почео у писмима упућеним редакцијама листова да тражи да се о томе пише у новинама, а поред тога је и сам држао предавања. Благодарећи његовим напорима Јосемитска Долина проглашена је 1890 године националним парком.

Иако је волео природу уопште, Мјура су највише интересовали глечери. То га је одвело 1879 у још неиспитане области Аљаске где је пронашао огромну ледену масу која и данас носи име Мјуров глечер.

До краја живота он је остао неуморан. У 74 години предузео је опасан пут у прашуме Амазоне, а посетио је и Централну Африку.

А када је 1914 године умро у једној болници у Лос Анђелосу његово лице као да је одавало задовољство што је одржао заклетву дату на почетку живота:

— Док будем жив слушаћу шум водопада и песму птица. Научићу језик стена, река, олуја и лавина.

МОЖДА ЋЕ СЕ САЗНАТИ

Једна група америчких археолога на челу са доктором Андрујом из Филаделфије, открила је у срцу полуострва Јукатан варош загонетног народа Маја: Цибилхалтун. Претпоставља се да је град саграђен пре 4000 година. У близини неколико масивних централних грађевина пронађено је око хиљаду малих храмова, већином посвећених богу воде Кукулукану. Сваке године њему је морало да се жртвује петнаестак младих девојака да би на земљу пустио благотворну кишу. Девојке, окићене златним адиђарима, бацане су у провалију где је, према веровању, виђено ово божанство.

Из написа нађених у Цибилхалтуну, можда ће се одгонетнути многе тајне о овом племену и њиховом писму. Маји су занимљиви као сродни са старим Египћанима, јер су и они градили пирамиде. Постоји веровање да је првобитним насељеницима долине Нила, исто као и народу Маја из Средње Америке, заједничка постојбина била Атлантида. Кад је наишла катастрофа, један део становника Атлантиде побегао је на исток и од њих су настали Египћани, а остали — Маји — отишли су на запад. Научницима остаје да ову претпоставку утврде.

СНИМАЊЕ МИСЛИ

Експеримент са преношењем мисли на фотографску плочу недавно је успешно извело Друштво за психичко испитивање при Универзитету у Кембриџу. Досад је за опите употребљено 90 плоча и у пет случајева добивене су графичке слике мисаоних претстава.

Један од успелих експеримената изгледао је овако: у мрачној комори један студент држао је фотографску плочу прислоњену уз главу. Био је у хипнози и наређено му је да мисли на круг. Кад је плоча сутрадан развијена јасно су се видели обриси круга. У другом случају нису добијени тако „јасни“ резултати. Уместо храста који је медијум требало да замисли, на плочи се видело нешто налик на месец.

ТАЈНА

Шта управо знамо о јајету? Стручњаци за пољопривреду и исхрану Универзитета у Калифорнији прегли су да расветле легенде испредене у вези са јајетом, да поникну у срж или, да тако кажемо, у жуманце бајке. Али исход дугих испитивања остао је — упитник којим свако може да потврди своје знање о јајету.

КОЈИ СУ ВЕЛИКИ ЉУДИ БОЛОВАЛИ ОД ЈЕТРЕ

У једној скорашњој расправи немачки лекар др Волф износи занимљиве податке о известном броју чувених личности које су боловале од јетре.

Познато је да је јетра важан орган у нашем телу, јер има десетак разних функција и према томе, ако она оболи, морају настати многи поремећаји у промету материја: у неутралисању отровности неких супстанција које се стварају у нашем организму или које се споља у њега уносе, у лучењу жучи, у промету водом, у депоновању витамина, у стварању крви и њеном згрушавању и тако даље.

Стога свако обољење јетре претставља поремећај у функцији овог важног органа. С једне стране поремећај изазива промене у функцији других наших органа, а с друге он се одражава и на психичким способностима оболеле особе. Када се то има у виду, онда је јасно да је проучавање „историје болести" људи који су били значајни за историју или културу човечанства веома интересантно. И то како за политичку и културну историју уопште, тако и за историју медицине, тачније речено — за патографију, науку о болестима и узроцима смрти појединих, обично знаменитих људи, који су умрли давно, тако да се тек накнадно може, по подацима који су остали, реконструисати од чега су боловали и од које болести умрли.

Генијални Лудвиг ван Бетовен (1770—1827) боловао је од јетре. Његов отац, који се узгред бавио и продајом вина био је алкохоличар. Мисли се да је због тога и отпуштен из службе. И Бетовенова баба са очеве стране била је такође наклоњена пићу. А и сам музичар је таkође пио, кад више кад мање, углавном према ступњу депресије од које је често патио.

Постоје подаци да је Бетовен 1821 године боловао од жутице, која је можда претходила цирози јетре (скврчавању услед размножавања везивног ткива у њој а пропадања ћелија које врше многобројне јетрене функције), а можда се јавила и у току саме болести.. Две године пред смрт, дакле 1825, Бетовен је имао јако крвављење из оболелих вена једњака (што се често дешава у болесника са цирозом јетре) и честа крвављења из носа услед поремећаја згрушавања крви, које је такође последица болести јетре. Године 1826, Бетовен је имао жутицу која не пролази, ноге су му отечене, а трбух му се повећава. Лекари утврђују да има течности у трбушној дупљи и децембра 1826 године др Сајлерт врши прву пункцију (испуштање течности из трбуха убадањем дебеле игле у његов зид). Том приликом испушта преко 12 литара течности. Првих месеци 1827 године било је потребно извршити још три пункције. За све то време Бетовен је радио на Десетој симфонији. У марту 1827 године мада са јаким боловима у пределу јетре, он пише Адађо из квартета опус 130.

Велики музичар је умро 26 марта 1827 године у хепатичној коми, тј. у бесвесном стању које је наступило као последица тешког оштећења јетре. На обдукцији његовог леша утврђено је да је јетра била јако промењена, скврчена и тврда као кожа. У њој су нађени белосивкасти чворови величине пасуља, који се виђају у случају рака у јетри. Према томе може се претпоставити да је непосредни узрок Бетовенове смрти био рак који се развио на већ од цирозе болесној јетри.

Свргнути француски цар Наполеон Бонапарта (1769—1821) умро је као и његов отац, од рака у желуцу. Наполеон је иначе боловао од јетре. Врло је вероватно да је ову болест стекао у заточеништву на острву Светој Јелени, јер према опису његових лекара, изгледа да је боловао од амебне дизентерије, веома честе у тропским крајевима и да је као последица ове болести настао апсцес (скупљање гноја у јетри). Ратни брод „Конкерор" који је извесно време боравио на Светој Јелени изгубио је шестину своје посаде од амебне дизентерије. Гувернер острва Худзон Лов, из дипломатских разлога је хтео да прикрије чињеницу да је бивши цар боловао од јетре. Наполеонов лекар Антромахи пише 1819 године да је царева кожа бледа, трбух затегнут, а леви режањ тврд и осетљио на притисак. У једном писму Наполеон каже да болује од хроничне болести јетре и да ће од ње умрети.

Наполеон је умро 5 маја 1821 године на Светој Јелени. На обдукцији је утврђен рак желуца. Мада су лекари нашли „увећану сраслу јетру" то није смело да се објави.

О Наполеоновој болести и смрти доста је писано. Последњих година расправљало се и о његовој болести јетре. Тако је 1923 године доктор Јакоб издао књигу под насловом „Јетра генерала Бонапарте" (издавач Х. Тилгнер, Берлин). Др Годлевски је 1957 године у једној расправи доказивао да Наполеон није боловао од рака у желуцу већ од гризлице која се провалила. Међутим, гризлица у желуцу је у то доба била непозната медицини и тек ју је Кривелје описао десет година после Наполеонове смрти. Тешко је претпоставити да би се сва три лекара који су извршили обдукцију Наполеоновог леша толико преварили. Патолошко-анатомска слика рака у желуцу толико је типична у поодмаклом стадијуму болести да искусни лекари не могу погрешити. Једино би се могао узети у обзир политички момент који је био најосновнији чинилац, па је требало објавити да је Наполеон умро од неке тешке неизлечиве болести коју није могао да добије у заточеништву на Светој Јелени.

Велики музичар Јоханес Брамс (1833—1897) умро је као и његов отац од рака на јетри. Исто тако и немачки писац Хајнрих фон Клајст (1777—1811) који се на обали језера Вензе код Потсдама убио, боловао је од јетре, што је потврђено обдукцијом његова леша.

НУМЕРИСАНЕ РИБЕ

У Кобленцу који лежи на реци Мозел, нумерисано је 1.000 риба. Пуштене су затим у реку да би се утврдио правац њиховог кретања и нарочито да ли користе „рибље степенице" нове бране на Мозелу.

УМЕСТО ЧОВЕКА

Американци убрзано раде на превођењу научних текстова са руског. У ту сврху је конструисана електронска машина која може у једној секунди да преведе са руског на енглески 35 речи.

ПОРЕСКИ МУЗЕЈ

У просторијама пореске управе у западнонемачком граду Фројденштату отворен је „порески музеј". У њему се налазе документи о развитку пореске службе и начину њеног функционисања. Сматра се да је ово први и једини музеј ове врсте у Европи.

НЕНАСИТ

Одрастао нилски коњ из источне Африке тежак је 250 килограма. Међутим само у току једне ноћи он поједе траве и другог зелениша у тежини око 200 килограма.

РИБАР И ЏИН

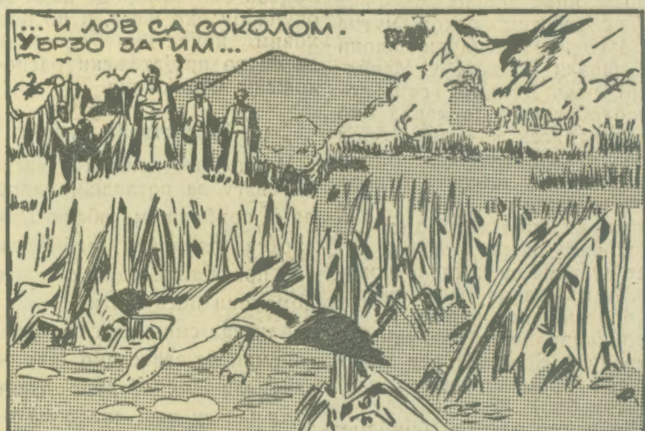
ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

БРОД РОБОВА

Поворка од 1.300 заробљеника, измучених, болесних и гладних укрцана је на бродић „Хофуку Мару"

Још један од другова је умро. Тело смо му увили у платно и положили на палубу нашег брода робова, усидреног у Манилској луци. Ерик Џонс је тако два дана лежао док је сунце немилосрдно пекло и мртваца и живе људе и оне који су умирали. То је била обична ствар да се налазимо са мртвацима на овом малом пакленом броду. Тек трећег дана јапански стражари су се смиловали и дозволили нам да мртваце пренесемо у једну барку и изван луке их побацамо у море.

За три недеље откако смо напустили Сингапур колико је умрлих заробљеника било бачено ајкулама! Покушао сам да израчунам. Мислим да је Ерих Џонс био деведесет четврти. Али нисам сигуран. Било их је тако много да је тешко избројати. Много извесније је шта нас, преживеле, чека.

Зовем се Роберт Пеарт. Био сам заробљен при паду Сингапура, фебруара 1942 године. Две године сам радио са хиљадама других заробљеника на „Прузи смрти" у бурманској џунгли. А када је посао био завршен, постројили су, нас, 1300 заробљеника, и један омалени јапански пуковник, коме је мач додиривао земљу рекао нам је да смо изабрани да радимо у „славној земљи Излазећег сунца". То је значило да ћемо као робље бродовима бити пребачени у јапанске руднике.

Само „здрави" људи имали су „част" да буду изабрани: иако измучен колером, дизентеријом, бери-беријем и маларијом још сам некако могао да ходам и зато сам сматран за „здравог". А „неспособни"? То су били они који нису могли да се покрену ни под ударцем бамбусових штапова и кундака јапанских стражара.

Поворка од 1300 робова, измучених, болесних, зараслих у браде и у дроњцима, потрпана је једног дана у сточне вагоне и превезена до Сингапура. Ту смо се укрцали у бродић „Хофуку Мару". Сваки од нас морао је да понесе по 8 килограма сирове гуме за Јапан. Бродић се усидрио у Манилској луци, где смо чекали конвој за Јапан.

Тајанствени број

На два дана пре него што је умро Ерик Џонс је привукао моју пажњу. Ужурбано је, по наређењу Јапанаца, број „2" на нашем бродском димњаку преправио бојом на број „5". Нико од нас није знао шта ово треба да значи. Поступци малих жутих фанатика увек су нам били неразумљиви. Мени је било сасвим свеједно, чак и да сам био у стању да наслутим у томе какву опасност. Отупео сам већ од ранијих патњи и нисам веровао да може доћи нешто још страшније. Али оно је ипак дошло.

Тог септембарског јутра 1944 године амерички авиони су напали бродове у Манилској луци. Доцније сам дознао због чега је напад био концентрисан на мали брод препун заробљеника. Борци филипинског покрета отпора шпијунирали су Јапанце и дознали да брод са бројем „5" у конвоју носи драгоцен терет. О томе су послали поруку. Али Јапанци, веома вешти и опрезни, открили су да Американци знају ову тајну и наредили Ерику Џонсу да на нашем бродићу нацрта злослутни број „5".

Били смо засути бомбама. Немоћни, лежали смо на палуби. У једном тренутку „Хофуку Мару" се преврнуо. Не знам како сам се нашао у води и успео да са последњим дахом изроним. Свуда око мене пловили су људи, са лицем окренутим ка води. Сви су били мртви од експлозије.

Борба на живот и смрт

На небу више није било авиона а на мору — конвој је ишчезао. Окружен мртвацима осетио сам очајање и усамљеност. На једном дрвеном комаду брода наједном сам спазио човека. Лагано сам доплива. То је био Џорди, заробљеник кога сам упознао још на „Прузи смрти". После неколико минута приметисмо далеко од нас још два преживела. Препознао сам једног заробљеника са брода и неког јапанског стражара. Борили су се на живот и смрт.

Заробљеник се држао за једну даску а Јапанац, пливајући крај њега, покушавао да га сруши у море. Много боље кондиције од осталих, заробљеник који је радио у кухињи сваки пут кад би се Јапанац приближио, гурнуо би га у воду. Али стражар је стално наваљивао. Напето смо пратили њихову борбу. У једном тренутку заробљеник је одломио парче дрвета и када му се Јапанац приближио, свом снагом га је ударио по глави. Овако ошамућеног држао га је загњуреног у води све док се стражар није удавио.

Ако нас Јапанци нађу крај овог леша изгубљени смо. Џорџи и ја зграбили смо по комад дрвета које су валови носили крај нас, и журно завеслали. После неколико часова изненада смо чули глас иза себе. Заробљеник који је убио Јапанца викао је:

— Земља.

На око две миље од нас пружала се пешчана обала. Наш „сплав" се кретао спорије. Били смо још на мору, када се он већ дочепао тла. Видели смо домороце како се окупљају око њега, и по њиховим покретима схватили да су то пријатељски расположени Филипинци.

Тајанствена џунка

Мирно смо лежали чувајући снагу за последњи напор да се приближимо обали. Док смо се одмарали набрајали смо посластице којима ће нас домороци послужити.

Али кад смо подигли главе, спремни да завесламо јаче — занемели смо. Струје осеке удаљиле су наш сплав од обале. Исувише смо били слаби да нешто учинимо. Слобода, храна и вода били су тако близу, а ево нас сада опет на пучини.

Сунце нас више није пекло већ смо цвокотали од свеже тропске ноћи. Лежали смо ћутећи. Часови су пролазили. Када сам проговорио нисам добио одговор. Погледао сам. Џордија ту није било. Нисам знао шта се с њим десило. Отиснуо се са сплава? Или су га можда пронашли рибари, а можда су га ајкуле..

Ускоро сам у даљини приметио жмиркаву светлост, која се лагано приближавала. Срце ми је залупало од радости и поново ме је обузела нада у спасење. То је био брод. Али на палуби је стајао јапански официр. Видео сам и заробљенике. Док је светлост рефлектора претраживала површину мора чуо сам његове речи упућене преко звучника:

— Британски војници, дођите! Брзо, брзо! Сви. Топла храна...

Али ја се нисам усудио да одговорим. Ужас од поновног сужањства био је јачи него страх од ајкула.

Са брода ме нису приметили. Опет сам био сам.

Неко време сам дремао као обамро а онда опазих недалеко од мог сплава једну џунку. Поверовах да су домороци-рибари и да су сигурно пошли да ме траже. Почео сам да вичем, да бих им скренуо пажњу на себе. Џунка се лагано приближавала, а мене је обузимала радост. Светлост јаке лампе заблесну ми лице. Невидљиве руке добацише ми уже. Онда сам чуо речи — на јапанском, да ухватим конопац. Као маљ да ме је тресну по глави. Нисам имао више снаге ни да ухватим уже. Извукли су ме на брод као ухваћену рибу. Бацили на палубу и почели да ме туку ногама док се нисам онесвестио.

На џунки су била још три заробљеника. Одвезли су нас у Манилу. После пет месеци савезници су ослободили град — и ми смо поново постали људи.

ТЕЛЧ

Телч је место у коме су измерене најниже температуре у Чехословачкој. И данас је он сачувао све најлепше што му је при изградњи још 1550 године дала Ренесанса. Упочетку је Телч био тврђава на води, јер је са три стране био опкољен великим рибњацима. Сада је место проглашено за историски споменик. Извршена су многа препарирања и обнове да би се спасло оно што је лепо и знаменито, јер је веома мало места која су у толикој мери сачувала своје историско обележје.

У Телчу је и данданас сачуван основни план места када оно није имало улице него само трг окружен кућама грађана, већином једноспратних и са аркадама под којима је и у најтоплије дане била пријатна хладовина и за време обилатих киша сигурна заштита. Много је труда уложено да би се отстранио утицај векова и да би се истакло оно што чини место лепим и изразитим.

1000 КИЛОМЕТАРА НА САТ

Познати совјетски конструктор Туполев израдио је нови путнички авион „ТУ-124" који ће својим млазним моторима развијати брзину од 1000 километара на сат и носити 44 путника.

WALT DISNEY'S

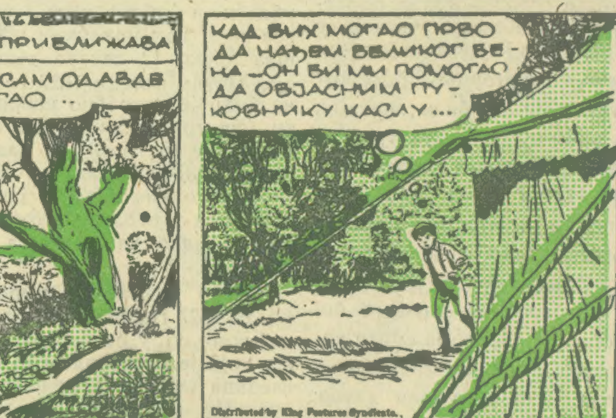
ТОБИ ТАЈЛЕР

НАДУВАЈТЕ СВОЈ ШАТОР

Овај шатор направили су Енглези по угледу на ескимске кућице од леда. У њему нема ниједног чврстог дела. Уместо подупирача усправно га држе четири гумене цеви на угловима кроз које се надува помоћу ножне пумпе за пет минута. Значи, пумпањем се шатор сам подиже. Са успехом је већ испробан за време британских похода на Арктик и у тропске пределе.

ВЕЖБА И ЗА ВРЕМЕ ПУТОВАЊА

Пијанисткиња Розалин Такер вежба у свакој прилици. И за време путовања она носи клавијатуру која, истина, не одаје звук али јој омогућује да усавршава своју и тако изванредну технику.

Да ли знате?

Цвеће без земље

Хидрофлора све више осваја станове, јер је научницима пошло за руком да однегују цвеће које не тражи земљу већ воду. Довољно је набавати трбушасте вазе и таблету са мешавином песка и хранљивих састојака. У таквој води „засејано“ цвеће никне и даје цветове. Потребно је само с времена на време додавати по једну таблету. Трошкови за гајење цвећа без земље нису велики јер таблете нису скупе.

СОК МОРСКОГ КРАСТАВЦА ПРОТИВ АЈКУЛА

Једна истраживачка група америчке морнарице открила је да се морски краставац, животиња која се налази на веома ниском ступњу развитка, брани од непријатеља излучујући неки сок. Судећи на основу многобројних опита изгледа да ће се овај сок морског краставца моћи да употреби за заштиту од ајкула пливача и гњураца. Наиме, сок садржи неку супстанцу која одбија остале морске животиње, међу њима и ајкуле.

ПОДМОРСКИ ЕЛЕКТРИЧНИ КАБЛ

Између Велике Британије и Француске биће ускоро положен подморски електрични кабл. Из Велике Британије ће полазити два километра јужно од места Дангенис а у Француској ће се завршавати код места Ла Портал у предграђу Болоње.

Нови топломер

Потребно је неколико минута да би се болеснику измерила температура. Ускоро ће стари топломери бити потпуно избачени из употребе. Једна јапанска фирма нуди лекарима нов електрични топломер који измери температуру за две до пет секунди и то од 10 до 177 степени Целзијусових.

РЕКОРДНА ЦЕНА

Рекордну цену од 47.000 марака постигао је на једној лондонској аукцији зидни часовник висок 2,2 метра са кућицом од абонаса, дело британског часовничара Томаса Томпшена.

Нови фолксваген

Крајем овог лета на тржишту ће се појавити нови модел фолксвагена. Фабрика још држи у тајности новине које ће се извести на овим колима, али према мишљењу стручњака она ће се свакако састојати у мотору јачем за две до четири коњске снаге.

Часовници за купатила

Нека британска фирма је почела да производи специјалне часовнике за купатила неосетљиве на топлоту и ударе. Часовници раде помоћу електричне енергије а праве се у разним бојама, у складу са бојом купатила.

НАЈМАЊИ И НАЈЛАКШИ ТЕЛЕПРИНТЕР

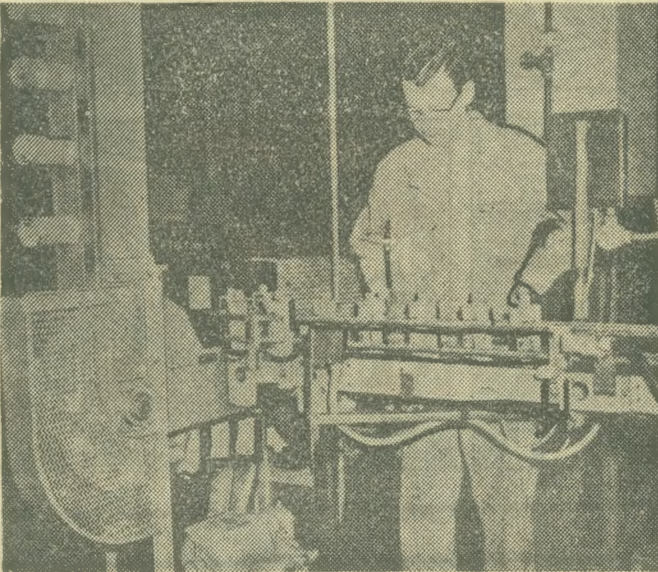
На једној изложби у Лондону приказан је недавно телепринтер за који његови творци тврде да је најлакши и најмањи на свету. Тежак је око 15 килограма, а по величини одговара малој писаћој машини. За један минут помоћу њега се може одаслати 100 речи. С новим телепринтером извршене су и пробе предавања текстова из авиона при чему се показало да на њега не утичу нагле промене надморске висине.

МАГНЕТОФОН ОД 900 ГРАМА

У Великој Британији израђен је магнетофон, назван „минифон“, који је тежак 900 грама и чије димензије износе 10×7×3 сантиметра. На њему се може снимати пуних 30 минута, обртањем његовог механизма још 30 минута, што укупно износи читав сат. За овакав мали магнетофон то претставља прави рекорд.

Млазни аутомобили

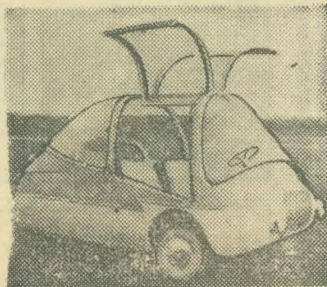
Ватрогасна команда у Сан Франциску биће опремљена ватрогасним колима са млазним моторима. Уграђивање оваквих мотора у путничка и теретна кола није се исплаћивало због високих трошкова, али по мишљењу ватрогасне команде, пожарна кола су нешто друго — јер су скупоцени моменти а млазни мотор ће обезбедити највећу могућну брзину.

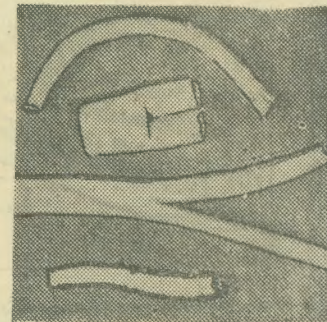
ЗАХВАЉУЈУЋИ МАГНЕТУ

Захваљујући непрекидном магнету који се налази испод ове бескрајне траке не треба причвршћивати кантице за траку, јер су оне чврсто приљубљене без обзира да ли трака иде хоризонтално, косо или вертикално.

ЈАЈАСТА КОЛА

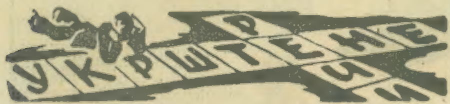

Овај мали аутомобил са три точка и пластичним провидним облим горњим делом који омогућава да се возач добро оријентише у свим правцима, направљен је у једној мађарској фабрици авиона. Врата, кад се отворе, потсећају на крила. У колима са мотором од мотоцикла има места за две одрасле особе и два детета. Због малог простора обезбеђена је добра вентилација.

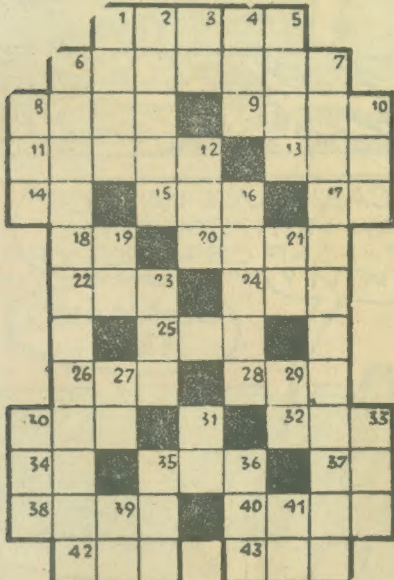
ПЛАСТИЧНЕ АРТЕРИЈЕ

Делови артерије од вињона, дакрона или најлона помажу организму да обнови свој крвни суд. После операције крв почне да испуњава поре ових „фабричких“ артерија, а ћелије ткива потпуно обложе за неколико дана овај део. За месец дана артерија је поново здрава.

Водоравно: 1) грађевина класичне Атине; 6) хируршки инструмент; 8) град у Италији; 9) река у Француској; 11) горки лекови; 13) речно острво; 14) два слова; 15) јединица за рад у систему мера; 17) иницијали нашег језичког реформатора; 18) разум; 20) старо германско племе; 22) река у Аустрији; 24) инструмент за мерење брзине брода; 25) лука у Израелу; 26) шаховски термин; 28) проналазач бацила ТБЦ; 30) шанац; 32) поклон; 34) слово латинице; 35) део кућног намештаја; 37) музичка нота; 38) град у СССР; 40) место у Словенији; 42) град на Сицилији; 43) Посејдонов син, по легенди.

Усправно: 1) природна смеша глине и хидратисаног гвозденог оксида; 2) музички инструмент; 3) слово латинице; 4) богиња земљорадње код старих Римљана; 5) женско име; 6) име и презиме америчког физичара (19 в); 7) град у Немачкој; 8) музички инструмент; 10) опака болест; 12) центар старе халдејске културе и престоница Арголиде; 16) планински предео у Србији; 19) хемиски знак за манган; 21) показна заменица; 23) часовник; 27) ономатопеја лавежа; 29) предлог; 30) мајка Ромула и Рема, по легенди; 31) коњ; 33) роман Е. Золе; 35) целокупна; 36) и један и други; 39) лична заменица; 41) гувернер Свете Јелене у доба Наполеона.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Ири; 3) „Сам“; 6) два; 7) конак; 9) рано; 11) Баја; 12) оникс; 14) ски; 15) З(оран); М(ишић); 16 тип; 17) ар; 18) декар; 20) ехо; 21) шав; 22) Мор; 23) сто; 24) песак; 26) ир; 27) Рас; 28) би; 29) сом; 31) старт; 33) авал; 35) оток; 36) кинин; 37) оса; 38) ћар; 39) Ист.

Усправно: 1) Иван Мештровић; 2) рани; 3) соб; 4) анас; 5) „Мајка Храброст“; 6) дрозд; 8) Каиро; 10) октав; 13) сир; 19) као; 20) Еос; 22) место; 23) Сисак; 24) пас; 25) Китка; 30) мана; 32) Атос; 34) Лир.

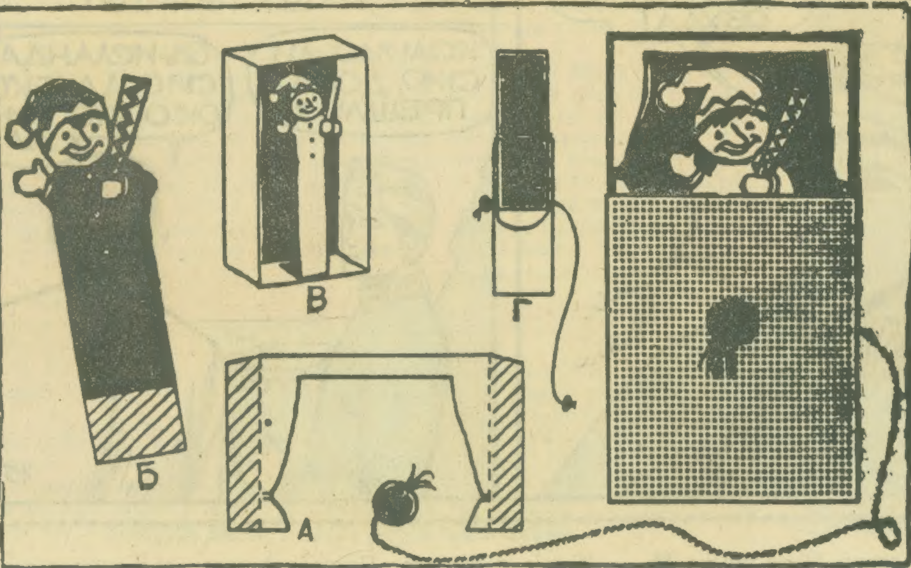
ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ИГРА КАНАПОМ

Вежите своме другу један крај канапа за један зглавак руке а такође и други. Нека неко веже и вама исте такве омче али пре но што стегне другу нека провуче канап кроз петљу на рукама вашег друга, тако да сте међусобно повезани. Захтевајте од друга да се ослободи али да канап не дреши, не прекине или пресече. И поред највеће муке он у томе неће успети ако не зна какав је трик потребан. Али ви ћете ухватити канап друга по средини, па га вући кроз петљу ка једном свом зглавку руке и преко ње га свући. Притом треба пазити да се канап вуче кроз петљу оне руке где је канап вашег друга одгоре.

Пајац из кутије

Од једне кутије за шибице, мало шарене хартије, једне врпце и мало више стрпљења направићете себи ову занимљиву играчку. Прво ћете дно кутије облепити комадом сјајне хартије у боји. Затим од папира исте или одговарајуће боје изрезати завесу (А), а крајеве који су на цртежу означени цртама ставићете дуж испресецаних линија и залепити на кутију. Пајаца (Б) ћете исећи од дебље хартије за цртање и обојити га живим бојама. Доњи део пајаца који је обележен линијама пресавићете уназад и тако пајаца залепити за унутрашњу, ужу, страну кутије (В). Комадом шареног папира (треба да буде дуг 12 а широк 5 сантиметара) облепићете други део кутије, онај који служи за затварање, и са обе стране тог дела, тачно на средини, направићете два отвора кроз које ћете провући врпцу дугу 30 сантиметара на чијим крајевима, да се не би извлачили, треба везати по један већи чвор. Сад вам још остаје да затворите кутију (Г). Кад повучете врпцу за оба краја ваш шарени пајац весело ће искочити из кутије.

... у Стокхолму постоји један парк у коме се налазе велике „статуе“ у модернистичком стилу, обојене живим бојама по којима деца могу да се пењу и играју у њима жмурке.

...циклон, назив за једну врсту ветра, употребио је први, 1842 године, енглески метеоролог Пидингтон.

...име цвећа хризантеме грчког је порекла и уствари значи „златни цвет“.

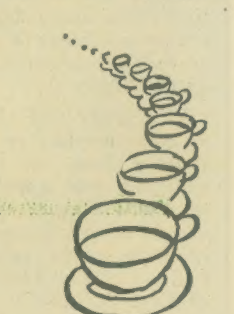
... Оребић, насеље на јужној обали полуострва Пељешца, звало се до 16 века Трстеница. Своје садашње име добило је у 16 веку када се у њега доселила породица Оребић из Бакра.

... у Италији је група стручњака, међу којима поред инжењера има психолога, филолога и математичара, предузела да конструише робот који ће моћи да мисли и говори. Робот треба да буде завршен 1962 године.

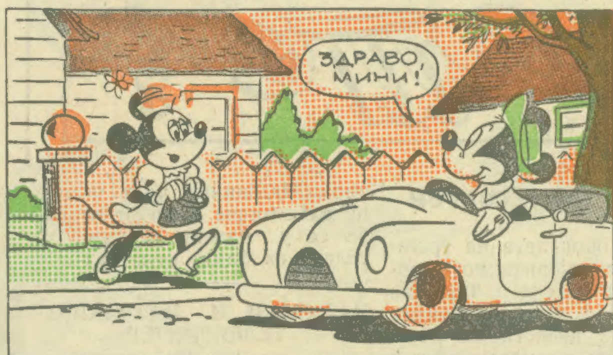
... најстарије слике бродова с једром налазе се на египатским споменицима из око 4000 година пре наше ере.

... прве шведске новине штампане су у Лајпцигу и биле су писане немачким језиком (1632 године).

... љубитељи статистике израчунали су да се у италијанском граду Милану, и то само у кафанама дневно испије два и по милиона шољица кафе. Кад би се све те шољице поређале једна до друге, добила би се трака од 1.500 километара.

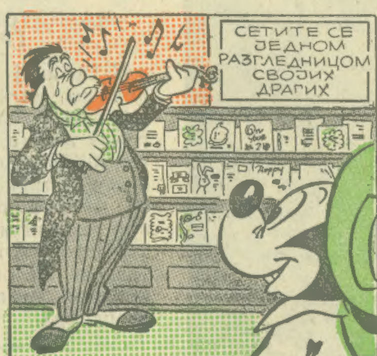

КРАЈЊЕ ЈЕ ВРЕМЕ

— Јуче је мој часовник избио петнаест пута, — рече Хорације Белки. Шта мислиш

које је то било време?

— Крајње време — да га даш часовничару на оправку, — одговори Белка.

НИЈЕ ОН ТО

— Ти си велики прождрљивац, — кори Снежана Срећка.

— Баш нисам, — одговори Срећко. На чају код тебе ја једини нисам добио двапут хлеб са бутером и медом.

— Жао ми је, ја то нисам знала, — извињавала се Снежана.

— Наравно, нисам добио двапут него трипут.

ТЕЛЕСНИ РАД

— Откад ти то, Шиљо, сам завијаш цигарете? Пре си куповао готове!

— Пре да, али сада морам овако. Лекар ми је препоручио телесни рад.

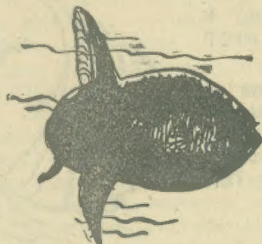
ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Како се „чита" музика?
Шта је буцањ?
Где су Бује?
Који је канал најстарији?

ОДГОВОР:

ЧИТАЊЕ МУЗИКЕ *је способност да се само према писаним нотама, без реалног звука, произведу у себи или гласно тонови и мелодије, или да се на основу њих у памети „пишу" ноте. За ово је потребно дуго и систематско вежбање и познавање музичке теорије.*

БУЦАЊ *је риба јајоликог облика по боковима мало спљоштена. Припада фамилији* **Molidae**. *Високо леђно пераје је готово симетрично*

са трбушним, а репно је потпуно закржљало. Има их неколико врста: буцањ велики који нарасте и до два метра дужине, а живи и у нашем Јадрану, и буцањ мали који је дуг до 90 сантиметара. Буцањ плива плитко испод површине мора тако да му леђно пераје штрчи изнад воде због чега га замењују са морским псом.

БУЈЕ *град у Истри лежи на брежуљку, 220 метара изнад мора, који доминира плодном долином. У Средњем веку Бује су једно време биле самостална република а касније су делиле судбину осталих места у Истри.*

У НАЈСТАРИЈЕ КАНАЛЕ *на свету рачунају се: Царски канал у Кини, дуг 1300 километара, који је грађен у VI веку када и канал који је имао да повеже Вавилон са Еуфратом; затим канал у Египту, саграђен 1400 године, од Нила до Црвеног Мора.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско- издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.